הלכות אישות פרק כ"ה (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיום הלכות אישות: פרק כ"ה (הלכות כתובה וטענת מומין)

הקדמה לפרק: מקח טעות בנישואין

לשון הרמב"ם

(מבוא לפרק האחרון של הלכות אישות, החותם למעשה את סוגיות מסכת קידושין ומסכת כתובות).

ביאור הפשט

בפרקים הקודמים למדנו על נשים המפסידות את כתובתן בשל התנהגותן לאחר הנישואין (כגון סוטה או עוברת על דת), שבהן הכתובה בטלה משום שאין רוצים עוד שהנישואין יתקיימו. בפרק זה נכנסים לסיבה חדשה מדוע אין לאשה כתובה: משום שהשידוך היה מעיקרו "מקח טעות" – הבעל נשא אותה והתברר שאינה מה שחשב, בשל נדרים או מומין.

חידושים וביאורים

* **[הערת אגב: לימוד הנצרך ותודות]:** ר' יצחק ור' יואל אשר מודים לתומכים ולמפיצים של השיעור, ובפרט למחזיק השיעור ר' יואל הלוי וועדבערגער. לקראת הלכות גירושין מוער שלימוד הרמב"ם נצרך כדי להבין את התמונה הכללית של אופן פעולת ההלכה ("לימוד הנצרך"), אף שבשאלות מעשיות פונים לרבנים.

* **החילוק בין קידושין (גט) לכתובה בספק מקח טעות:**

* משווים את ההלכות כאן למה שכבר נלמד בפרק ז' (הלכות קידושין). שם דובר במקרה שהתנה תנאי מפורש ("על מנת") שאין עליה נדרים או מומין. כאן (וגם בחלק מהדברים שם) מדובר כשנשא אותה **סתם**, בלא תנאי מפורש, אלא שאנו מניחים שבסתם אין אדם רוצה אשה בעלת מומין או נדרים.

* **לענין קידושין (גט):** הרמב"ם כבר פסק בפרק ז' שהיא מקודשת **מספק** וצריכה גט. ר' יצחק מסביר שזהו "ספק להלכה" – יש סברא לכאן וסברא לכאן, האם כל אדם שנושא אשה בסתם מתכוון במשתמע להתנות שתהיה בלא מומין ונדרים, או שמא הסכים בכל זאת. ממילא לחומרא צריכה גט. (ר' יצחק מעיר שהרמב"ם אינו אומר שיקדשנה שוב אם רוצה להישאר עמה).

* **לענין כתובה (ממון):** כיון שהם דיני ממונות והבעל הוא המוחזק (המוציא מחבירו עליו הראיה), יכול הבעל לטעון טענת ברי שעל שידוך כזה מעולם לא הסכים. ממילא לענין כתובה נחשב הדבר מקח טעות והיא אינה מקבלת כלום.

הלכה א': אשה שיש עליה נדרים

לשון הרמב"ם

הנושא אשה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת. באילו נדרים אמרו, על נדר שלא תאכל בשר או שלא תשתה יין או שלא תתקשט במיני צבעונים והוא הדין לשאר המינין שדרך כל אנשי המקום להתקשט בהן. אבל אם נמצא עליה נדר אחר חוץ מאלו לא הפסידה כלום.

ביאור הפשט

אדם נשא אשה "סתם" (בלא תנאי), והתברר שיש עליה נדרים. הוא יכול לגרשה בלא לשלם לא עיקר כתובה ולא תוספת כתובה. דבר זה אמור רק בנדרים של עינוי נפש וצמצום: נדרה שלא לאכול בשר, שלא לשתות יין, או שלא להתקשט בבגדים צבעוניים ("מיני צבעונים") או בכל תכשיט ובגד אחר שדרך הנשים באותו מקום להתקשט בו. אם נדרה נדרים אחרים מלבד אלו, אינה מפסידה כלום ("לא הפסידה כלום"), ואם רוצה לגרשה חייב לשלם את כל הכתובה.

חידושים וביאורים

* **הדיוק ב"נמצאו עליה" (נדרים מלפני הנישואין):** אדם אינו רוצה אשה נדרנית ("אי אפשי באשה נדרנית"). אולם ר' יצחק מעיר שאין מדובר כאן במי שנודרת נדרים תדיר להבא, אלא **"נמצאו עליה"** פירושו שהנדרים כבר היו עליה מלפני הנישואין. שהרי נדרים שנודרת לאחר הנישואין יכול הבעל עצמו להפר!

* **ענין נדרי עינוי נפש:** ר' יואל אשר ור' יצחק מבארים זאת בחיות: הבעל רוצה אשה רגילה ומעשית, לא אשה המחמירה יתר על המידה, המענה את עצמה ואוסרת על עצמה דברים מותרים. בנדרים אחרים שאין בהם עינוי נפש (ר' יצחק נותן משל: נדר שלא לברור בשבת בבוקר, או דברים צדדיים אחרים), אינה מפסידה כלום.

הלכה ב': אשה שיש בה מומין, חזקת המרחץ, ומנהגי המקומות

חלק 1: מומין שבסתר, מומין שבגלוי, ונכפה

לשון הרמב"ם

וכן הכונס אשה סתם ונמצא בה מום ממומי נשים שכבר ביארנום, ולא ידע הבעל במום זה ולא שמע בו ורצה, הרי זו תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת. כיצד, היה מרחץ בעיר והיו לו קרובים אינו יכול לומר לא ידעתי מומין אלו ואפילו

מומין שבסתר מפני שהוא בודק בקרובותיו וחזקה ששמע ורצה. ואם אין שם מרחץ או שלא היו לו קרובים טוען במומין שבסתר. ונכפה בעתים ידועים הרי היא ממומי סתר. אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון שהרי הכל רואין אותן ואומרין לו וחזקתו ששמע ונתפייס.

ביאור הפשט

וכן אם אדם נשא אשה "סתם" ונמצא בה אחד מ"מומי הנשים" שהרמב"ם כבר מנה בפרק ז' (כל מומי הכהנים, ובנוסף דברים אסתטיים אחרים המכערים את האשה). אם הבעל לא ידע על כך, לא שמע והסכים, היא יוצאת בלא כתובה (אף שגט צריכה מספק). אם ידע לפני הנישואין, הרי הסכים ("סבר וקיבל") וחייב לשלם כתובה.

כיצד נדע אם ידע? אם יש מרחץ בעיר ויש לחתן קרובים שם, אינו יכול לטעון שלא ידע אפילו על מומין שבסתר, משום שחזקה שהוא בודק אצל קרובותיו ("בודק בקרובותיו") ושמע והסכים. רק אם אין מרחץ או שאין לו קרובים, יכול לטעון על מומין שבסתר. אשה הלוקה ב"נכפה" (חולי הנופל) בזמנים מסוימים, נחשבת כמומין שבסתר. אבל במומין שבגלוי (כגון על החוטם, או שהיא צולעת) לעולם אינו יכול לטעון שלא ידע, משום שהכל רואים זאת ואומרים לו, וחזקה ששמע ונתפייס.

חידושים וביאורים

* **תוקף החזקה:** ר' יואל אשר תמה: מה אם הבעל נשבע שבאמת לא שאל את קרובותיו? ר' יצחק משיב שאין זה מועיל לו; חז"ל קבעו חזקה מוחלטת שאין אדם עושה שידוך בעיניים עצומות בלא לברר, כאשר יש לו אפשרות לכך.

* **כלל המרחץ בשידוכים בזמננו:** ר' יואל אשר ור' יצחק דנים בכך ש"מרחץ" אינו אלא דוגמא לתקופת חז"ל. הכלל הוא שכל בעיה או מום שחברות, קרובים או שדכן היו יודעים עליו, והמידע היה עולה בבירור רגיל לפני השידוך, נחשב כדבר שאפשר לברר, והבעל אינו יכול לטעון אחר כך שלא ידע. (ר' יצחק מעיר שמדובר כאן במומים גופניים, ושענין הכתובה אינו נושא כה אקטואלי בימינו בפרט זה).

* **נכפה – גופני או נפשי:** בדרך כלל "נכפה" פירושו מחלה גופנית כגון אפילפסיה ("חולי נופל" / התקפים). אולם ר' יואל אשר מצטט מהרמב"ם בפירוש המשניות שהדבר יכול לכלול גם מצב נפשי ("התקף טירוף"), שיש לה תקופות שבהן היא יוצאת מדעתה מזמן לזמן (כגון הפרעה דו-קוטבית). אף שכאן ברמב"ם הדבר אינו כתוב במפורש, שניהם מסכימים שפשוט שבעיות נפשיות הן גם מום שבסתר, ור' יואל אשר מעיר שלמעשה השאלה מתעוררת הרבה יותר בבעיות נפשיות. ר' יצחק מוסיף שאם היא נוטלת תרופות מדי יום, ייתכן שכבר צריך לדעת על כך.

* **פירוש "בעתים ידועים":** ר' יצחק ור' יואל אשר דנים בכך שהגמרא קוראת לזה "קבוע לה זמן", אך לשון הרמב"ם "בעתים ידועים" אינה מורה דווקא שיש לכך לוח זמנים מדויק, אלא אדרבה: שהדבר אינו קורה בתדירות אלא מזמן לזמן. שהרי אם אינו קבוע לה זמן – כלומר קורה בתדירות ולעיתים קרובות – הכל היו יודעים על כך והיה נחשב מום שבגלוי.

* **כשהבעל עצמו לא ראה אותה (מצות "עד שיראנה"):** ר' יצחק מעיר שכל הלכות מומין שבגלוי עוסקות בבירור במקרה שהבעל לא ראה אותה בעצמו לפני הנישואין (למשל קידש על ידי שליח) – כלומר, לא קיים את ההלכה "אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה". שהרי אם ראה אותה בעצמו (או ראה תמונה מהתנאים), פשוט שאינו יכול לטעון. החידוש הוא שאפילו לא ראה אותה, כיון שהעיר (אפילו הגברים) רואה אותה, כבר היה מי שמספר לו.

* **קושיא על טעם הגמרא ל"עד שיראנה":** על כך מקשה ר' יואל אשר קושיא חזקה: מצות "עד שיראנה" היא משום "שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו" – ואם אנו אומרים כאן שבמום שבגלוי הוא שואל ממילא אנשים והעיר מספרת לו, מדוע צריך שיראה אותה בעצמו? ר' יצחק משיב שמשום כך בדיוק אומרים לו: לך וראה אותה בעצמך ודבר עמה כרגיל לפני הנישואין, ולא תגיע לכל השאלות והספקות הללו לאחר הנישואין (מלבד מומין שבסתר שרואים רק במרחץ).

חלק 2: ההלכה לפי מנהגי המקומות (ערי אדום לעומת מקומות אחרים)

לשון הרמב"ם

דבר ידוע הוא שאין דין זה אלא באותן המקומות שהיה מנהג הנשים שם להלך בשוק ופניהם גלויות והכל יודעין אותן ואומרין זו היא בתו של פלוני וזו היא אחותו של פלוני כמו ערי אדום בזמן הזה. אבל מקומות שאין דרך הבנות שם לצאת לשוק כלל ואם תצא הבת למרחץ בנשף תצא מתנכרה ולא יראה אותה אדם חוץ מקרובותיה הרי זה טוען אף במומין שבגלוי, והוא שלא היה שם מרחץ או שלא היתה לו קרובה לבדוק בה. אבל אם היה שם מרחץ בעיר זו שאין דרך הנשים לצאת בה ופניהם מגולות ויש לו קרובה אינו יכול לטעון שהרי הכל רואין אותה ערומה במרחץ. ואם דרכן להחבא ולהתנכר אף במרחץ ושתהיה הבת רוחצת בלילה או בבית קטן שבמרחץ לבדה עד שלא תיראה ולא תיודע הרי זה טוען אף במומין שבגלוי, שדברים אלו אינן גזירת הכתוב אלא דברים של טעם הן.

ביאור הפשט

החילוק בין מומין שבגלוי למומין שבסתר אינו אלא במקומות שבהם נשים הולכות בשוק בפנים גלויות וכל אחד מכיר אותן, כמו בארצות אירופה ("ערי אדום") בזמנו. אבל במקומות שבהם הבנות אינן יוצאות לשוק כלל, ואפילו כשהיא הולכת למרחץ היא הולכת בלילה מתנכרת ("מתנכרה") כך שאיש אינו רואה אותה מלבד קרובותיה – יכול הבעל לטעון אפילו על מומין שבגלוי (בתנאי שאין מרחץ או שאין לו קרובה לבדוק אותה). אבל אם יש מרחץ ויש לו קרובה, אינו יכול לטעון, שהרי במרחץ רואים אותה. ואם נוהגות להסתתר אפילו במרחץ (היא רוחצת בלילה או בחדרון נפרד לבדה) כך שאיש אינו רואה אותה, יכול שוב לטעון אפילו על

מומין שבגלוי, משום שהלכות אלו אינן גזירת הכתוב אלא דברים של טעם וסברא.

חידושים וביאורים

* **תקופת חז"ל ("שהיה"):** ר' יואל אשר מדייק מלשון הרמב"ם "שהיה מנהג הנשים" שהרמב"ם סובר שגם בזמן חז"ל (כשנכתבה המשנה) היה המנהג שנשים הלכו בפנים גלויות, שלא כבארצות ערב בזמנו של הרמב"ם.

* **הפשט ב"ואם תצא הבת למרחץ בנשף תצא מתנכרה":** ר' יואל אשר מבאר שהרמב"ם אינו מתכוון כאן דווקא למרחץ מצד דין המרחץ (הנוגע למומין שבסתר), אלא מביא זאת כמציאות: לשוק היא לעולם אינה הולכת (הבעל הולך לקנות), והמקום היחיד שבו היא חייבת ללכת בעצמה הוא המרחץ כדי לרחוץ, ואפילו לשם היא הולכת רק בלילה ומתנכרת ("מתנכרה" – לשון הפסוק) עם קרובותיה, ממילא הרחוב כלל אינו יודע כיצד היא נראית, וכל המומין שבגלוי נחשבים כמומין שבסתר.

* **[הערת אגב: השוואה להלכות צניעות בפרק י"ג]:** ר' יואל אשר מעלה השוואה מעניינת למה שכותב הרמב"ם קודם לכן בהלכות אישות (פרק י"ג) בענין צניעות. שם נוקט הרמב"ם "דרך הממוצע" (פשרה): לא כערי אדום שבהן הנשים יוצאות כל הזמן, ולא כערי ישמעאל שבהן סוגרים אותן והן לעולם אינן יוצאות, אלא שתצאנה מפעם לפעם (ועם "רדיד", שר' יצחק מפרשו כמעיל עליון ור' יואל אשר מפרשו כצעיף המכסה חלק מהפנים). כאן לעומת זאת מדבר הרמב"ם על מקומות שבהם אינן יוצאות "כלל", או על ערי אדום שבהן הן הולכות בגלוי לגמרי!

* *תירוץ:* ר' יצחק ור' יואל אשר משיבים שאין זו סתירה. קודם לכן מדבר הרמב"ם על ההלכה כיצד *צריכים* איש ואשה לנהוג מצד צניעות ושלום בית (ושם הוא דן אם הבעל יניח לה לצאת, אפילו מכוסה). כאן לעומת זאת אין הרמב"ם עוסק בהלכות צניעות, אלא מתאר את המציאות המעשית בארצות השונות כדי לפסוק את ההלכה למעשה לגבי כתובה וטענת מומין.

* **פירוש "בית קטן שבמרחץ":** ר' יצחק ור' יואל אשר משווים זאת למקוואות החרדיים ביותר בימינו, שבהם אין מסתובבים בגלוי, אלא לכל אשה יש חדרון נפרד (תא או מקלחת) עם מעבר משלו אל בור המקוה, כך שהיא מוסתרת לגמרי.

* **משמעות "אינן גזירת הכתוב אלא דברים של טעם הן":**

* ר' יואל אשר תמה על הלשון: הרי הרמב"ם סובר שאפילו לגזירת הכתוב יש טעם (במורה נבוכים)!

* ר' יצחק מבאר נקודה עמוקה בלשון הרמב"ם: בדרך כלל כשהרמב"ם אומר סברא משלו הוא כותב "יראה לי". מדוע אינו כותב כאן "יראה לי"? משום שהרמב"ם מבקש להצטדק שאין הוא אומר כאן חידוש או סברא שאחר יכול לחלוק עליה. "גזירת הכתוב" כאן אין פירושה פסוק בתורה, אלא הוראה בגמרא ("אם יש מרחץ בעיר"). הרמב"ם אומר שחז"ל לא נתנו כלל עיוור שה"מרחץ" פוטר תמיד, אלא זהו ענין מעשי ("דברים של טעם") – האם אפשר לראות או לא.

* **[הערת אגב: אשה המסתתרת בכוונה]:** ר' יואל אשר מעלה סברא פסיכולוגית: אשה שיש בה מומין שבסתר תהפוך ממילא לאחת מהנשים המסתתרות (היא תהפוך פתאום ל"נטורי קרתא" או "לב טהור") כדי שאיש לא יראה את מומיה! ר' יצחק משיב שאם היא גרה במקום רגיל ונוהגת פתאום באופן מוזר כל כך, הדבר עצמו יעורר חשד ("זה גופא יגרום שידעו שהיא הנטורי קרתא המוזרה"). ר' יואל אשר מוסיף שבערי אדום אשה כזו שלעולם אינה יוצאת הייתה נחשבת "אשה נדרנית" המענה את עצמה, אך הם מסכמים שהרמב"ם אינו מדבר כאן על יחידים יוצאי דופן אלא על המנהג הכללי של המקום.

חלק 3: שיטת מקצת הגאונים (חברים לעומת קרובים) לשון הרמב"ם

הורו מקצת הגאונים שזה שאמרו חכמים מפני שהוא בודק בקרובותיו אינו קרובותיו בלבד... ואפילו היה גר בעיר ואין לו קרוב כלל, אם יש שם מרחץ אינו יכול לטעון, שאפשר שיהיו לו ריעים, ואומר לאחד מריעיו שתבדוק לו אשתו או אחותו על פלונית, ולפיכך חזקתו ששמע ונתפייס. ולא ייראה לי דין זה, שאין כל אדם מוציא מה שבליבו מדברים אלו לכל אלא לקרוביו, ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו ביותר.

ביאור פשוט

מקצת הגאונים פסקו שמה שאמרו חכמים שהוא יכול לבדוק על ידי קרובותיו, אין הכוונה דווקא לבני משפחה ממש, אלא גם למכרים ולחברים (מיודעיו). ואפילו אם הוא זר שזה עתה הגיע לעיר ("גר בעיר" – לא גר צדק, אלא תושב חדש) ואין לו שם קרובים כלל, גם הוא אינו יכול לטעון שלא ידע על המום, שכן ייתכן שיש לו חברים (ריעים) בעיר, והוא יכול לבקש מאחד מחבריו שאשתו או אחותו של זה תבדוק את הכלה במרחץ. ממילא החזקה היא ששמע ונתפייס.

אולם הרמב"ם עצמו חולק על הגאונים ("ולא ייראה לי דין זה") משני טעמים: ראשית, אדם אינו מגלה דברים אישיים כאלה המונחים על לבו לכל אחד, אלא רק לקרוביו הקרובים. שנית, אדם אינו סומך באמת על מה שזר אומר לו בעניינים כאלה, אלא על קרוביו שלו.

חידושים וביאורים

* **הסברא הפסיכולוגית של הרמב"ם:** ר' יואל אשר מבאר את סברת הרמב"ם באופן חזק: לבקש מאדם ללכת למרחץ לבדוק אשה הוא דבר משונה ולא נוח. אדם צריך להרגיש קרוב מאוד ופגיע מול מישהו כדי שיוכל לבקש ממנו טובה כזו. עם חבר או שכן לא עושים זאת. יתרה מזו, אפילו אם כבר יבקש מחבר, וזה יחזור ויאמר "הכל בסדר", החתן לא יתייחס לכך ברצינות ולא יסמוך עליו, שכן בעניין כזה סומכים רק על משפחה קרובה. (הוא מעיר גם בדרך אגב שאפילו לפי הגאונים החתן אינו מדבר חלילה ישירות עם הנשים הזרות, אלא מבקש מחברו שזה יבקש מאשתו שלו).

* **הבדלי תרבות ומציאות:** ר' יצחק מעיר שאנו רואים כאן שגם הרמב"ם עצמו חש מעט אי-נוחות עם כל המושג של שליחת אנשים לבדוק כלה במרחץ, ולכן הגביל זאת לקרובים בלבד. ר' יואל אשר ור' יצחק מבררים שההלכה כאן תלויה במציאות ובמנהגי כל מקום. אם במקום מסוים מקובל שאין זה ראוי להסתכל על הזולת במרחץ, בטלה כל החזקה. ר' יצחק מוסיף שהמחלוקת בין הרמב"ם לגאונים נובעת כנראה מהבדל תרבותי בין מקומו של הרמב"ם למקומם של הגאונים.

* **אילו מומין רואים במרחץ:** ר' יואל אשר ור' יצחק מבהירים שכאשר מדברים כאן על "בדיקה" במרחץ, אין הכוונה שמעמידים את האשה על "אבן הבוחן" ומחפשים פרטים קטנים כמו פצעון. מדובר כאן ב"מומין הפוסלים בנשים" – מומים גדולים וניכרים הבולטים מיד לעין (גלויים) לכל מי שנמצא שם במרחץ.

* **אדם צנוע:** ר' יצחק ור' יואל אשר מעירים שאם בעיר מסוימת הדרך היא אכן לדעת באמצעות המרחץ, וחתן אחד מחליט להיות צנוע ביותר ואינו בודק, זו בעיה שלו ("שימשיך להיות צנוע"), והוא מאבד את טענת המומין שלו, כיון שהייתה לו האפשרות לדעת.

הלכות ג'–ד': הלכות טוען ונטען במומין ו"אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו"

חלק 1: מי צריך להביא ראיה (בבית אביה לעומת בבית בעלה)

לשון הרמב"ם

כיצד היא טענת המומין? אם היו המומין שנמצאו בה מומין שודאי היו בה קודם שתתארס, כגון אצבע יתירה וכיוצא בה, על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה, או חזקה שידע, ואם לא הביא תצא בלא כתובה. היו מומין שאפשר שנולדו אחר האירוסין, אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית בעלה, על הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה והיה מקחו טעות. ואם נמצאו בה והיא בבית אביה, על האב להביא ראיה שאחר האירוסין נולדו ונסתחפה שדהו. הביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה או שהודת לו בכך, והביא האב ראיה שראה ושתק ונתפייס או חזקה שידע בהן ונתפייס, הרי זה חייב בכתובתה.

ביאור פשוט

הרמב"ם מבאר את הלכות טוען ונטען (מי צריך להביא ראיה) כאשר הבעל טוען שמצא מומין ורוצה להוציאה בלא כתובה:

1. **מומין שודאי היו קודם האירוסין** (כמו אצבע יתירה): כאן חובת הראיה מוטלת על אבי הכלה להביא ראיה או חזקה (כגון מרחץ בעיר) שהבעל ידע ומחל. ואם לא, היא יוצאת בלא כתובה.

2. **מומין שאפשר שנולדו אחר האירוסין:** כאן תלוי מתי נמצא המום:

* אם נמצא **אחר הנישואין (אחר שנכנסה לבית בעלה)**, על **הבעל** להביא ראיה שהמום היה כבר קודם האירוסין כדי שייחשב מקח טעות. (ואם נולד אחר האירוסין, הרי זה "נסתחפה שדהו" – שדהו הוצפה, וחייב לשלם את הכתובה).

* אם נמצא **קודם הנישואין (והיא בבית אביה)**, על **האב** להביא ראיה שהמום נולד אחר האירוסין.

3. **ראיה שכנגד:** אם הבעל מביא ראיה שהמום היה קודם האירוסין (או שהיא מודה בכך), אך האב מביא ראיה שכנגד (או חזקה כגון מרחץ) שהבעל ראה, שתק ונתפייס – הבעל חייב בכתובתה.

חידושים וביאורים

* **מדוע כתוב ברמב"ם "על האב":** ר' יצחק תמה מדוע הרמב"ם נוקט בלשון "על האב להביא ראיה" במקום לומר שהאשה עצמה צריכה להביא ראיה. ר' יואל אשר משיב שזו לשון הגמרא (במסכת כתובות), שכן הגמרא מדברת על המקרה השכיח באותם זמנים, שבו קידשו קטנה או נערה, והאב הוא המנהל את הדין ודברים ומקבל את הכתובה.

* **החזקה ב"אצבע יתירה":** במקרה הראשון (שבו המום ודאי היה קודם האירוסין), מבארים ר' יואל אשר ור' יצחק מדוע הבעל אינו צריך להביא ראיה. כיון שהמום ודאי היה בשעת הקידושין, והחזקה היא שאין אדם רוצה לקדש בעלת מום, הבעל מוחזק בממונו (הוא פטור מכתובה מספק מקח טעות). ממילא צד האשה צריך להביא ראיה כדי להוציא ממנו ממון.

* **[הערת אגב: הלצה על אצבע יתירה]:** ר' יואל אשר מתלוצץ שאצבע יתירה לא הייתה מפריעה לו ("אני אוהב אשה עם אחת עשרה אצבעות..."). הם מבררים שכנראה מדובר כשהיד נראית מעוותת או שאין אפשרות להשתמש בה כראוי. ר' יואל אשר מסכם שהרמב"ם רק רצה לנקוט דוגמה ברורה של מום שאינו יכול לצמוח פתאום בן לילה אחר האירוסין.

* **ההבדל בין "בבית אביה" ל"בבית בעלה" – מציאות או חזקת ממון?** כאשר המום יכול היה להיוולד הן קודם האירוסין והן אחריהם, הרמב"ם מחלק לפי המקום שבו נמצא. ר' יצחק מבקש להבין את סברת החילוק. ר' יואל אשר רוצה לומר בתחילה שהדבר הולך לפי ההסתברות בזמן (סיכויים), או שכאשר היא נכנסת לבית בעלה הוא כבר קיבל אותה (סבר וקיבל). ר' יצחק דוחה זאת ומעמיד סברא הלכתית עמוקה יותר: אין לכך קשר ל"סיכויים", אלא ל**חזקת החיוב של הכתובה**:

* כל זמן שהיא **בבית אביה** (ארוסה בלבד), עדיין אין חיוב כתובה מוחזק. ממילא הבעל מוחזק שהוא פטור, והאב צריך להביא ראיה שהמום בא אחר האירוסין.

* אבל כאשר היא כבר **בבית בעלה** (נשואה), היא כבר מוחזקת שמגיעה לה כתובה. ממילא, אם הבעל רוצה להשתמט מחיוב זה, מוטלת עליו חובת הראיה להוכיח שהמום היה כבר קודם האירוסין.

* **החידוש ה"הפוך" של הראיה:** במקרה האחרון (הביא הבעל ראיה... והביא האב ראיה), שואל ר' יצחק בתחילה מדוע הרמב"ם צריך לומר זאת כלל, הרי זה פשוט? אך הוא משיב חידוש עצום בדינמיקה של הטענות: כאשר נמצא מום בבית בעלה, הבעל דווקא רוצה להביא ראיה שהמום היה כבר *קודם* האירוסין (כדי שלא ייחשב "נסתחפה שדהו"). אלא שנוצר כאן פרדוקס ("הפוך"): אותה ראיה שהבעל מביא כדי לסייע לעצמו, עלולה כעת להזיק לו! שכן מאחר שהבעל עצמו הוכיח שהמום היה כבר קודם האירוסין, הוא פתח פתח לאב לבוא ולומר: "אם המום היה כבר קודם האירוסין, יש חזקה (בגלל המרחץ שבעיר) שכבר אז ידעת עליו ומחלת!" (אילו המום היה נולד אחר האירוסין, לא היה האב יכול להשתמש בחזקת המרחץ, אך אז היה הבעל מפסיד בכל מקרה משום נסתחפה שדהו).

חלק 2: חזקת "אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו"

לשון הרמב"ם

בא על אשתו ושהה כמה ימים וטען שמום זה לא נראה לי עד עתה, אפילו היה בתוך הקמטים או בכף הרגל, אין שומעין לו, חזקה שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יפה יפה, וחזקתו שידע ורצה.

ביאור פשוט

אם אדם חי עם אשתו (בא על אשתו) והמתין כמה ימים (שהה כמה ימים), ואחר כך הוא בא בטענה שרק עכשיו הבחין במום שבה — אפילו אם המום במקום נסתר, כגון בין קמטי הגוף (בתוך הקמטים) או בכף הרגל — אין שומעין לו. מדוע? משום שיש לנו חזקה ש"אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יפה יפה", וממילא החזקה היא שידע על המום וקיבל אותו.

חידושים וביאורים

* **הסתירה עם הלכות צניעות (תשמיש בחושך):** ר' יצחק ור' יואל אשר מעלים קושיה חזקה (שכבר נגעו בה קודם לכן בהלכות אישות או דעות): הרי יש הלכה שתשמיש המטה צריך להיות בחושך! אם חשוך, כיצד ניתן לומר חזקה שהוא "בדק אותה יפה יפה" וראה מומין הנסתרים בקמטים או בכף הרגל?

* **שני תירוצים לקושיה:**

1. **הדיוק ב"ושהה כמה ימים":** ר' יואל אשר מדייק בלשון הרמב"ם שהעיקר כאן אינו הביאה בלבד, אלא מה שדר עמה כמה ימים ("ושהה כמה ימים"). במשך כמה ימים של מגורים משותפים כבר רואים הכל, לאו דווקא בשעת תשמיש. ר' יצחק מסכים ששני התנאים ("בא על אשתו" ו"שהה כמה ימים") נחוצים: שכן אילו לא היה ממתין כמה ימים, אלא בא מיד למחרת בבוקר אחר הביאה הראשונה (כמו בטענת בתולים), היה יכול לטעון "גיליתי זאת רק בלילה בשעת מעשה, ולכן אני בא מיד בבוקר". אבל מאחר שכבר חי עמה *וגם* שתק כמה ימים, הפסיד את טענתו.

2. **בדיקה על ידי מישוש:** ר' יצחק מוסיף סברא נוספת: "בודקו יפה יפה" אין פירושו דווקא בעיניים (שהוא עומד לפניה ומתבונן כדי לבדוק). אפילו בחושך בשעת מעשה חשים וממששים, וכך מגלים את המום. אם חש בו אז והמתין כמה ימים בלי לומר דבר, הרי זו ראיה שנתפייס (ידע ורצה).

הלכה ז': אשה שאין לה וסת קבועה

לשון הרמב"ם

הנושא אשה ונמצאת שאין לה וסת קבועה לנדתה אלא לא תרגיש בעצמה עד שתראה דם נדה הרי זו לא תשמש אלא בשני עדים שבודקת בהן עצמה אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש חוץ מן העד של איש שמקנח בו עצמו כמו שיתבאר בהלכות איסורי ביאה. ואף על פי שמום גדול הוא זה לא הפסידה כלום שהרי בודקת עצמה תחלה ומשמשת.

ביאור פשוט

אדם הנושא אשה ומתברר שאין לה וסת קבועה (היא אינה מרגישה דבר עד שהיא רואה דם), כיון שהבעל צריך לחשוש כל הזמן שמא תיעשה פתאום נדה בשעת תשמיש, אסור לה לשמש אלא בשתי בדיקות ("עדים") – אחת לפני התשמיש ואחת לאחר התשמיש, חוץ מן הבד ("עד") של האיש שבו הוא מקנח את עצמו (כפי שיתבאר בהלכות איסורי ביאה). אף על פי כן, הבעל אינו יכול לטעון שזהו מקח טעות כדי להיפטר מן הכתובה; אף שזהו מום גדול, היא לא הפסידה כלום, שהרי יש עצה – היא בודקת את עצמה תחילה ומותרת לשמש.

חידושים וביאורים

* **וסת הגוף לעומת וסת הימים (שיטת הרמב"ם):** ר' יצחק מדייק מלשון הרמב"ם "אלא לא תרגיש בעצמה עד שתראה דם נדה", שהרמב"ם מדבר כאן על "וסת הגוף" (שהאשה חשה סימנים גופניים כגון כאב ראש או כאב בטן לפני שמגיע הווסת), ולא על קביעות בזמן (וסת הימים).

* ר' יצחק מבהיר יסוד בהלכות איסורי ביאה: בעוד שרוב הראשונים סוברים ש"וסת הגוף" ו"וסת הימים" הם שני דברים נפרדים (וכך משמע בגמרא), הרמב"ם סובר שהכל דבר אחד – וסת פירושו שבימים מסוימים היא מקבלת את ההרגשות (וסת הגוף), ואז נאסרת. לכן כותב הרמב"ם כאן "לא תרגיש בעצמה", שכן לשיטתו אין שני סוגי וסתות.

* **[הערת אגב: וסת הגוף בזמנים הללו]:** ר' יצחק אומר שאף שאומרים שבזמנים הללו לרוב הנשים אין וסת קבוע, אין זה נכון, שכן לרוב הנשים יש וסת הגוף (הרגשות מסוימות לפני הווסת), ולדעתו היה צריך לפרוש סמוך לווסתה על פי זה, שכן זהו הדבר היחיד שהוא באמת קבוע, אלא שקשה לתפוס בדיוק מהו. ר' יואל אשר משיב שלהלכה לא מקובל שצריך לפרוש בגלל זה, שכן ההרגשה אינה דבר רפואי מדויק, והיא יכולה לבוא כמה ימים טובים לפני הווסת עצמו.

* **פירוש "עדים":** ר' יואל אשר אומר ששתי הבדיקות נקראות "עדים" משום שהן כעדות. ר' יצחק מביא שיש בזה מחלוקת: יש אומרים שהוא מלשון עדות, אך הרמב"ם סובר ש"עד" פירושו פשוט בד או בגד, מלשון הפסוק "עדים" ("כבגד עדים").

* **מדוע נקרא "מום גדול" אם יש עצה, וכלל בהלכות מומין:** ר' יואל אשר שואל מדוע הרמב"ם קורא לזה "מום גדול" אם סוף סוף "לא הפסידה כלום" בזכות הבדיקות? ר' יצחק משיב שזה נקרא "מום גדול" מצד עצם המציאות, שכן היא אינה אשה רגילה ובריאה – למערכת בריאה יש וסת, וכאן הווסת יכול להגיע באופן אקראי לחלוטין. אך מבחינה הלכתית אין זה פוגע בכתובה, שכן צריך רק לעשות בדיקה אחת נוספת.

* על כך מעיר ר' יואל אשר שכבר למדנו קודם לכן לגבי מומין אחרים, שאם יש דרך להתמודד עמם (כגון לשים תחבושת והדבר עוזר), בטל המום. ר' יצחק מקבל זאת ככלל: מכאן אכן ניתן ללמוד שכל מום שיש לו עצה פשוטה, אינו מום מבחינה הלכתית.

הלכות ח'—ט': אשה שרואה דם מחמת תשמיש

חלק 1: דין רואה דם מחמת תשמיש ו"לא יחזיר לעולם"

לשון הרמב"ם

הרי שבדקה עצמה ונבעלה ובעת שקנחה עצמה היא והוא נמצא דם על עד שלה או על עד שלו, אם אירע זה פעם אחר פעם שלש פעמים סמוכות זו לזו הרי זו אסורה לישב עם בעלה ותצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת ואין לה תנאי מתנאי כתובה שהרי אינה ראויה לתשמיש, ויוציא ולא יחזיר לעולם שמא תתרפא ונמצא שלא גמר לגרשה בשעת גירושין, ומותרת להנשא לאחר כמו שיתבאר בענין הנדה.

ביאור פשוט

אם בדקה את עצמה לפני תשמיש, ואחר התשמיש, כשהם מקנחים את עצמם, נמצא דם על העד שלה או על העד שלו, ודבר זה אירע שלוש פעמים רצופות, יש לה חזקה של "רואה דם מחמת תשמיש" (שהתשמיש עצמו עושה אותה נדה). מכיוון שבזה אין שום בדיקות מועילות והיא אינה ראויה לתשמיש, אסור לה להישאר עם בעלה. היא יוצאת בלא כתובה (לא עיקר, לא תוספת, ולא שום תנאי כתובה). הבעל חייב לגרשה ואסור לו להחזירה לעולם ("ולא יחזיר לעולם"), משום שאנו חוששים שמא תתרפא, ויתברר שלא רצה לגרשה בלב שלם. אולם מותרת היא להינשא לאיש אחר (כל זמן שלא אירע הדבר אצל שלושה בעלים).

חידושים וביאורים

* **החשש של "שמא תתרפא" ו"גט מוטעה":** ר' יואל אשר מבאר את טעם "ולא יחזיר לעולם": מכיוון שמותרת היא להינשא לאיש אחר, חששו חז"ל שאם תתרפא לאחר מכן, יאמר הבעל הראשון "אילו הייתי יודע שהיא יכולה להתרפא, לא הייתי נותן לה גט", ויבטל את הגט למפרע, דבר שיהפוך את ילדיה מהבעל השני לממזרים.

* ר' יואל אשר מקשה על כך: מדוע יוכל הדבר לעשות את הילדים ממזרים? הרי סוף סוף נתן גט, וכיצד אפשר לעשות "גט של טעות"? ר' יצחק משיב שאכן, יש מושג כזה של "גט מקח טעות", והבעל היה באמת צודק בטענתו. משום כך אסרו עליו חז"ל להחזירה, כדי שיידע מראש שהדבר סופי, ויהיה גומר בדעתו לגרשה בכל מקרה.

* **קושיא על התקנה:** ר' יצחק מעיר נקודה למדנית: כעת, שחז"ל כבר תיקנו "לא יחזיר לעולם" והבעל יודע שאינו יכול להחזירה, הרי הגט ממילא הוא גט אמיתי בלב שלם – אם כן, מדוע באמת לא יהיה מותר לו להחזירה לאחר מכן? ר' יואל אשר משיב בקצרה שאין אומרים סברא כזו (חז"ל לא עשו חילוק כזה).

* **מדוע מותרת היא להינשא לאחר?** ר' יואל אשר מביא את הגמרא שאין אנו חוששים שכל איש יעשה אותה נדה על ידי בעילה, משום ש"לאו כל האצבעות שוות" (ומזכיר בדרך צחות שלמדנו קודם לכן על מום של אצבע נוספת – אצבע יתירה).

חלק 2: החילוק בין תחילת הנישואין לאחר הנישואין (נסתחפה שדהו)

לשון הרמב"ם

במה דברים אמורים בשהיתה כך מתחלת נשואיה ומבעילה ראשונה ראת דם, אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאת נסתחפה שדהו. לפיכך אם בעל פעם אחת ולא נמצא דם ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה כולה ולא יחזיר עולמית כמו שביארנו.

ביאור פשוט

מה שהיא מפסידה את כתובתה הוא רק אם הבעיה הייתה מיד מתחילת הנישואין, שכבר מהבעילה הראשונה ראתה דם. אבל אם החולי התחיל לאחר הנישואין – אפילו אם רק פעם אחת בלבד בעל ולא נמצא דם, ורק לאחר מכן התחילה לראות דם בכל תשמיש – הרי זה "נסתחפה שדהו" (שדהו הוצפה; זהו מזלו ואין זה מקח טעות). במקרה כזה חייב הוא לגרשה ולשלם את כל הכתובה, אולם איסור "לא יחזיר עולמית" נשאר בתוקפו.

חידושים וביאורים

* **כיצד מזהים דם מחמת תשמיש בבעילה ראשונה?** ר' יואל אשר מתעכב על המילים "ומבעילה ראשונה ראת דם": הרי בבעילה הראשונה יש ממילא דם בתולים, וכיצד אפשר לדעת שזהו דם מחמת תשמיש? הוא משיב שמדובר באופן שבו כבר בפעם הראשונה יודעים שאין זה דם בתולים.

* **בעילה אחת מפקיעה ממקח טעות:** ר' יצחק מתפלא על החידוש שבעילה אחת בלבד ללא דם כבר מספיקה כדי לומר שאין זה מקח טעות אלא "נסתחפה שדהו".

* **הוצאת לעז לעומת חשש אמיתי:** בבואו לבאר מדוע "לא יחזיר עולמית" נשאר גם בנסתחפה שדהו, אומר ר' יואל אשר שהוא כדי שלא יוציא לעז על הגט. ר' יצחק מעיר שיש לבדוק האם הטעם הוא רק משום "להוציא לעז", או שיש חשש אמיתי שהגט בטל.

* **חיוב רפואה ברואה דם מחמת תשמיש קודם הגירושין:** ר' יואל אשר מעלה שאלה חזקה: אם יש אפשרות שתתרפא ("שמא תתרפא"), מדוע הוא מגרשה מיד? לכאורה היה הבעל צריך להיות מחויב לספק לה את הרפואה קודם שיוכל לשלחה בלא כתובה!

* ר' יצחק מסכים שלכאורה היה צריך לעשות זאת קודם לכן (או לפני שלוש הפעמים), ואומר שהחיוב היה צריך להיות מדין "לרפאותה" (אחד מתנאי הכתובה).

* ר' יואל אשר מוסיף שאולי הוא מחויב בזה אפילו מדין "עונה" (כדי שתהיה ראויה לתשמיש).

* ר' יואל אשר מציין שבהלכות איסורי ביאה אכן מביא הרמב"ם סדר שלם כיצד בודקים זאת וכיצד מרפאים זאת, ואומר שם שאפילו אם מרפאים זאת יש בעיה (הם משאירים זאת לעיון שם בהלכות איסורי ביאה, שכן כאן לומדים רק הלכות כתובה).

הלכה י': מומים שנולדו באשה לאחר הנישואין

לשון הרמב"ם

וכן כל אשה שנולדו בה מומין אחר שנישאת, אפילו נעשית מוכת שחין – אם רצה לקיימה מקיימה, ואם רצה להוציא יתן כתובתה.

ביאור פשוט

כל אשה שנולד בה מום לאחר הנישואין, אפילו נעשתה "מוכת שחין" (שהוא מום גדול ונורא), הרי זו בעייתו של הבעל ("נסתחפה שדהו"). אם רוצה לקיימה – רשאי (ואינו צריך לעשות לה קידושין חדשים או דבר כיוצא בזה, שהרי בשעת הנישואין הכל היה תקין). אם רוצה לגרשה – חייב לשלם לה את כתובתה, משום שנסתחפה שדהו.

חידושים וביאורים

(אין חידושים מיוחדים בחלק זה, אלא הביאור הברור של "נסתחפה שדהו").

הלכה י"א: מומים שנולדו באיש לאחר הנישואין

לשון הרמב"ם

האיש שנולדו בו מומין אחר שנשא, אפילו נקטעה ידו או רגלו או נסמית עינו, ולא רצת אשתו לישב עמו – אין כופין אותו להוציא וליתן כתובה, אלא אם רצת תשב, ואם לא רצת תצא בלא כתובה כדין כל אשה מורדת. אבל אם נולד לו ריח הפה או ריח החוטם, או שחזר ללקט צואת כלבים או לחצוב נחשת מעיקרו או לעבד עורות – כופין אותו להוציא וליתן כתובה, ואם רצת תשב עם בעלה.

ביאור פשוט

אם נולדו בבעל מומים גופניים לאחר הנישואין (נקטעה ידו או רגלו, או שנסמית עינו האחת) והאשה אינה רוצה עוד לגור עמו, אין כופין אותו לתת גט וכתובה (שכן הדבר אירע לאחר הנישואין, וזהו מזלה, "נסתחפה שדה שלה"). אם רצונה – נשארת; אם רוצה דווקא גט – יוצאת בלא כתובה ככל "מורדת". אולם אם התפתח אצלו ריח רע מהפה או מהחוטם, או שהתחיל עבודה מסריחה – ללקט צואת כלבים, לחצוב נחושת מן ההרים (מכרות), או לעבד עורות (בורסקי) – אז כופין אותו לתת גט ולשלם כתובה. ואם רוצה היא להישאר עמו – רשאית.

חידושים וביאורים

* **"כדין כל אשה מורדת" לעומת "מאיס עלי":** ר' יואל אשר מעיר שהרמב"ם כותב כאן "תצא בלא כתובה כדין כל אשה מורדת", ואינו כותב שדינה כאשה הטוענת "מאיס עלי" (אף שבעל בלא יד הוא לכאורה טענה של מאיס עלי!). הוא מזכיר שכבר דנו קודם לכן שהרמב"ם אינו עושה חילוק חזק כל כך בלשון בין מאיס עלי למורדת (ומאיס עלי הוא גם סוג של מורדת).

* **האם צריך כאן לעשות את התהליך של התראה והכרזה בבתי כנסיות?** הם דנים מה כוונת הרמב"ם ב"כדין כל אשה מורדת". במורדת רגילה (כשעושה זאת מתוך כעס ומריבה) יש סדר שלם שבו ממתינים ומכריזים בבתי המדרש ארבעה שבועות כדי לעשות שלום, מה שאין כן ב"מאיס עלי" שמקבלת מיד גט בלא כתובה. ר' יצחק סובר שכאן כוונת הרמב"ם "כדין מורדת" היא רק **לעניין הכתובה** (שמפסידה את הכתובה), אבל אין צורך לעשות את כל התהליך של הכרזה בבית הכנסת. מדוע? משום שההכרזה היא רק כשהיא מסוכסכת עמו ורוצים לפייסה; אבל כאן רואים בבירור מדוע אינה רוצה (הוא איבד יד או רגל), ואין ההכרזה מועילה, ולכן מקבלת מיד גט כמו במאיס עלי.

* **מהו "ריח החוטם"?** ר' יואל אשר מתפלא מה פירוש ריח מן החוטם ("כבר שמעתי על אנשים שיש להם ריח מן הפה, אבל חוטם... בדרך כלל החוטם מריח, הוא אינו מפיץ ריח!"). בהמשך השיחה ר' יצחק בודק ומבאר שזוהי מחלה רפואית שבה צומחת פטרייה (עובש/זיהום) בתוך החוטם, המפיצה ריח רע.

* **פירוש המשניות על צואת כלבים ובורסקי:** ר' יואל אשר מוציא מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות ששני הדברים הולכים יחד: "בורסקי" (מעבד עורות, שכבר למדנו בפרק ז') מסריח כל כך משום שהיו משתמשים בצואת כלבים בתהליך עיבוד העורות. וכן "לחצוב נחושת מעיקרו" פירושו לעבוד במכרות הנחושת שבהרים, שבהם יש ריח חזק.

* **חילוק הסברא בין אבר אבוד לריח רע:** מדוע בבעל שאיבד יד אין כופין אותו לגרש, ובבעל ש"נולד לו ריח הפה" (שהוא גם כן אונס שאירע לו לאחר הנישואין!) כופין אותו לגרש ולשלם כתובה? ר' יצחק מבאר את הסברא: בעל בלא יד הוא צרה מסכנה, "אבל להסריח – זו אינה דרך!" (ר' יואל אשר: "אין זה מהלך"). אי אפשר לדרוש מאשה לחיות בבית אחד עם אדם מסריח. זהו גרוע בהרבה מטענת "מאיס עלי" סתם; כאן מבינים אותה לגמרי, ולכן כופין אותו.

* **[הערת אגב: הספר "גבורת אנשים"]:** בתוך העיון במפרשים מעיר ר' יואל אשר שמובא כאן ספר בשם "גבורת אנשים", שנדפס על ידי הש"ך (או אביו), העוסק בהלכות איש שאין לו "גבורת אנשים" (כח גברא) וכיוצא בזה.

* **הגירסא "ואם רצת תשב עם בעלה":** ר' יואל אשר מציין שהלשון "ואם רצת תשב עם בעלה" נשמעת מעט עקומה (חסרה

מילה, כגון "ואם רצת *לשבת* עם בעלה, תשב"). ר' יצחק מעיר שאכן יש גירסאות אחרות ברמב"ם. אולם הפשט ברור: הכפייה היא רק לטובתה, ואם רוצה להישאר עמו – מניחים לה.

הלכה י"ב: בעל שנעשה מוכה שחין

לשון הרמב"ם

נעשה האיש מוכה שחין – כופין אותו להוציא ויתן כתובה. ואף על פי שהיא רוצה לישב עמו אין שומעין לה, אלא מפריישין אותן בעל כרחן, מפני שהיא ממיקתו. ואם אמרה: אשב עמו בעדים כדי שלא יבוא עליה – שומעין לה.

ביאור פשוט

אם הבעל נעשה מוכה שחין, כופין אותו לתת גט ולשלם כתובה. אבל שלא כבריח רע, כאן אפילו אם האשה אומרת שרוצה להמשיך לגור עמו, אין שומעין לה, אלא מפרידים ביניהם בעל כרחם. מדוע? "מפני שהיא ממיקתו" – שכן תשמיש המטה גורם שהשחין (מחלת העור) שלו יימס ויחמיר, והדבר מזיק לו. אבל אם היא אומרת: "אשב עמו בעדים כדי שלא יבוא עליי (שלא יהיה תשמיש)", אז שומעין לה ורשאים להישאר יחד.

חידושים וביאורים

* **הלשון "ממיקתו":** הם מבארים שהמילה באה מלשון הפסוק במגפת גוג ומגוג (זכריה י"ד): "המק בשרו", שהבשר נמס ונשחק על ידי הקרבה.

* **הפשט ב"אשב עמו בעדים":** ר' יואל אשר ור' יצחק מעיינים מה פירוש "בעדים". אין הכוונה ל"עדי בדיקה", וגם אין הכוונה שצריך באמת להעמיד אנשים בבית לשמור עליהם! אלא הפשט הוא שהאיסור להישאר יחד הוא רק דאגה מעשית לבריאותו בגלל התשמיש; לכן, אם היא מקבלת על עצמה ברצינות גמורה (שהיא מוכנה אפילו באופן של "בעדים", כלומר שהיא באמת מתכוונת לכך) שלא תתבע ולא יהיה לה עמו תשמיש – מניחים לה להישאר עמו.

הלכות י"ג–י"ד: ייבום אצל אח בעל אותו מום, וסיום הלכות אישות

לשון הרמב"ם

מי שהיה בעלה בעל ריח הפה או ריח החוטם או מלקט צואת כלבים וכיוצא בהן, ומת, ונפלה לפני אחיו ויש בו אותו מום שהיה בבעלה – יכולה היא לומר: לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל, ויחלוץ.

ביאור פשוט

אשה שבעלה היה בעל ריח רע או מלקט צואת כלבים וכדומה (והיא נשארה לגור עמו), ומת הבעל בלא בנים, והיא נופלת לפני אחיו לייבום, ולאח יש בדיוק אותו מום או אותה עבודה מסריחה. האח רוצה לייבם וטוען שהרי כבר הסכימה לחיות עם מום כזה אצל אחיו. פוסק הרמב"ם שהיא יכולה לומר לו: "את אחיך יכולתי לסבול, אבל אותך איני יכולה לסבול!", וכופין אותו לחלוץ.

חידושים וביאורים

* **[הערת אגב: צחות על לשון הרמב"ם]:** על הלשון "מי שהיה בעלה בעל ריח פה" הם מתבדחים: "איזה מין בעל הוא? בעל ריח פה!" ועל "מלקט צואת כלבים" הם מתבדחים שאפשר לעשות ספר ליקוטים ולקרוא לו "מלקט", ושני האחים הם מ"משפחת המלקטים" עם אותו עסק משפחתי.

* **השוואה להבטחת האב (הבטחת נדוניה):** ר' יצחק מזכיר שכבר למדנו סברא דומה קודם לכן בהלכות אישות: כשאב מבטיח ממון (נדוניה) לחתנו והחתן מת, יכול האב לומר ליבם: "לאחיך רציתי לתת, לך איני רוצה לתת."

* **דיוק נפלא בדין מחילה על מום (ר' יואל אשר):** ר' יואל אשר מעלה רעיון חזק העולה מן ההלכה: מדוע בכלל צריכה היא להגיע לטענת "לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל"? נראה מה היה אצל הבעל הראשון עצמו! בהלכה י"א אמר הרמב"ם שאם נולד לבעל ריח הפה, כופין אותו לגרש, "ואם רצת תשב עם בעלה". שואל ר' יואל אשר: מה קורה אם אמרה "אני רוצה להישאר עם בעלי" (מחלה על ריח הפה), ולאחר זמן מחליטה לחזור בה ואומרת "איני יכולה לסבול זאת עוד, תן גט וכתובה"?

* אומר ר' יואל אשר: מהלכתנו אצל היבם רואים לכאורה ש**משעה שהסכימה ומחלה לבעל הראשון, ההסכמה נשארת לעולם!** אינה יכולה לשנות את דעתה בכל יום. אם רוצה לאחר מכן להתגרש מהבעל הראשון לאחר שכבר קיבלה את המום, היא נחשבת כ"מורדת" רגילה ומפסידה את הכתובה! ורק משום כך היה ליבם הווא אמינא שהיא כבר כבולה להסכמתה הקודמת, ועל כך צריך הרמב"ם לחדש שההסכמה אינה עוברת מאליה לאח החדש, שכן על האח מעולם לא הסכימה!

* **הסברא הפשוטה של אהבה:** ר' יצחק מוסיף את הסברא האנושית הפשוטה מדוע יכולה היא לומר "לאחיך הייתי יכולה לקבל": את הבעל הראשון אהבה, וכמו שאומר שלמה המלך: "על כל פשעים תכסה אהבה" – כשאוהבים מישהו, אפשר להתעלם אפילו מריח רע. אבל את האח אינה אוהבת, ולכן הוא בעיניה פשוט בעל מום מסריח!

* **[הערת אגב: סיום הלכות אישות וסדר הרמב"ם לעומת סדר המשניות]:** החברותא מסיימים את הלכות אישות ב"בריך רחמנא דסייען". ר' יצחק מציין את הסדר הנפלא של הרמב"ם: ההלכות הבאות ברמב"ם הן "הלכות גירושין". בש"ס (סדר נשים) מסכת גיטין באה *לפני* מסכת קידושין. אולם הרמב"ם מסדר זאת לפי הסדר ההגיוני של החיים: תחילה צריך הרי להתחתן (הלכות אישות), ורק לאחר מכן שייך השלב הבא של גט (הלכות גירושין)!

תמלול מלא

הלכות אישות – פרק כ"ה: מקח טעות בנישואין (נדרים ומומין)

הקדמה לפרק האחרון של הלכות אישות

[#1] **ר' יצחק:** בוקר טוב. אנו לומדים את התורה הקדושה, הלכות אישות, הפרק האחרון.

ר' יואל אשר: הפרק האחרון של הלכות כתובות.

ר' יצחק: כן, כתובות וכתובות.

ר' יואל אשר: הלכות אישות כוללות קידושין וכתובה. ועל זה מדובר – בעצם מסכת קידושין ומסכת כתובות הן שנמצאות בהלכות אישות. זהו הפרק האחרון של הלכות אישות, ואנו מסיימים את הלכות כתובה.

ברצוננו להודות לתומכי השיעור ולמפיצי השיעור, ובעיקר לידידנו החשוב, מחזיק השיעור, ר' יואל הלוי וועדרבערגער, זכות התורה תעמוד לו בכל.

ר' יצחק: ועכשיו, כשמסיימים, מתחילים הלכות חדשות, שכל אחד יתכונן – מי שיש לו... ללמוד הלכות גירושין.

ר' יואל אשר: זה נוגע מאוד. לא כל כך נוגע, יש דברים נוגעים יותר, אבל זו תורה טובה. תורה היא, תורה היא לימוד הנצרך. טוב, זה נוגע באותה מידה כמו כתובות וכמו כל שאר ההלכות.

ר' יצחק: נוגע, כמו הכול, לתמונה הכללית של איך ההלכה פועלת, לא כדי לדעת מתי להתגרש – את זה צריך לשאול את הרבנים.

ר' יואל אשר: את הרבנים. כן, הרמב"ם הרי אינו מדריך מעשי למה לעשות.

נושא הפרק: מקח טעות לענין כתובה וקידושין

[#2] **ר' יצחק:** ובכן, זהו הפרק האחרון. דיברנו בכמה הפרקים האחרונים, שניים או שלושה בעצם, על איזו אשה יש לה כתובה. כלומר, למדנו כל מיני הלכות כתובה, הפרטים, איך גובים וכו', ואחר כך יש הלכות של מי שאין לה כתובה. ועכשיו נלמד עוד בעיקר שניים – בעצם אחד, ורק יש בו פרטים – סוג אחד של אשה שאין לה כתובה: כלומר, האדם נשא אשה, והתברר שאין היא מהסוג שחשב.

ר' יואל אשר: אז הייתי אומר קצת, היות שאנו זוכרים שהכתובה היא חלק מנתינת לגיטימיות וחיזוק לנישואין, שיישארו נשואים. כשאין רצון שיישארו נשואים, כלומר כשהוא צריך להוציאה – כמו שהיו לנו בפרק הקודם מצבים שונים שבהם הוא צריך להוציאה משום שזינתה, או משום שהיא אשה רעה, עוברת על דת יהודית – אז אין כתובה. כאן נלמד סיבה אחרת שבגללה אין כתובה: משום שהשידוך מעולם לא היה שידוך טוב. למשל, השידוך היה שאלה של מקח טעות, לא ברור שהוא אכן רצה בשידוך הזה.

ר' יצחק: הבה ניכנס לזה. וצריך להקדים שבעצם כל ההלכות הללו, כמו הלכות מקח טעות, ובעצם בהלכות אישות...

ר' יואל אשר: בהלכות קידושין כבר עלה נושא מקח טעות: מתי יודעים אם הקידושין הם קידושין טובים, או שנאמר שאילו ידע הבעל לא היו קידושין? למדנו בפרק ז', שכאשר אדם נושא אשה שאנו חושבים שאנשים רגילים לא היו רוצים לדור עמה, עדיין הקידושין אינם בטלים, כי אולי הוא כן רצה. כך שבהרבה מקרים זה נעשה ספק קידושין. כלומר, האם נאמר לו לקדש שוב? לא.

ר' יצחק: אז הרמב"ם לא אמר לסדר קידושין שוב, איני יודע מדוע, דיברנו על זה אז שם. מה שלמדנו שם הוא בעיקר שבפרק ז' דיבר הרמב"ם ממש על הלכות נדרים ומומין שנלמד עכשיו. שם נלמד בעיקר כאשר אומרים במפורש "על מנת", אז, טוב, כשאומרים במפורש על מנת אין שאלה.

ר' יואל אשר: אז נאמר בפשטות, אבל חושבים שכל אחד מתכוון על מנת, בסתם זה על מנת. הרי אינך רוצה אשה בעלת מומין וכדומה.

ר' יצחק: מה שיש, אתה יודע, אתה רוצה אשה רגילה. הרמב"ם פסק, עוד בפרק ז' פסק שכתובה אין לה, וכאן נלמד את הפרטים של מי יש לה כתובה ומי לא. אבל גט צריך, הרמב"ם אומר מספק, כי נראה שספק פירושו ספק להלכה. ייתכן שאין זה אומר... לא יודעים אם ממש כל אדם שנושא אשה מתכוון כביכול לעשות תנאי משתמע שתהיה בלי מומין ובלי נדרים, או לא. יש סברא כך, ויש סברא כך. ממילא, לגבי כתובה, ודאי כמו המוציא מחבירו – זה מקח טעות, מבחינת כתובה זה נקרא מקח טעות – אבל מבחינת קידושין, מבחינת גט, אומרים לו לתת גט. אבל כאן אנו לומדים את נושא הכתובה.

הלכה א': אשה שיש עליה נדרים

[#3] **ר' יואל אשר:** אומר הרמב"ם כך: **"הנושא אשה סתם"** – אדם נשא אשה בלי לעשות תנאי – **"ונמצאו עליה נדרים"** – מתברר שהיא אשה שנדרה נדרים, הגבילה את עצמה, צמצמה את עצמה בנדרים. היא כזו צדקנית, שדברים שהתורה מתירה – היא אוסרת על עצמה. ההלכה היא: **"תצא בלא כתובה"**. אדם אינו רוצה אשה שנודרת נדרים. הגמרא אומרת: **"אי אפשי באשה נדרנית"**.

ר' יצחק: "אשה נדרנית" נאמר על דברים אחרים, נאמר על נדרים, כאן מדובר בסתם שהיא מחזיקה...

ר' יואל אשר: שהיא נודרת כל הזמן. טוב, הוא לא התחייב על אשה שתעשה תעלולים בנדרים, ולכן **"תצא בלא כתובה"** – יכול לתת לה גט בלי כתובה, **"לא עיקר"** – אינו צריך לתת את עיקר הכתובה, **"ולא תוספת"** כתובה. אומר הרמב"ם, באיזה סוג נדרים מדובר?

ר' יצחק: "נמצאו עליה" פירושו שהיו לה כבר מקודם, נכון? זה ברור. כי סתם אם נדרה אז, יכול...

ר' יואל אשר: הרי יכול להפר.

ר' יצחק: אילו נדרים?

ר' יואל אשר: "באילו נדרים אמרו" – באיזה סוג נדרים אמרו החכמים את ההלכה? מסביר הרמב"ם שאלו נדרים שבהם היא מצמצמת את עצמה, מענה את עצמה: **"על נדר שלא תאכל בשר, או שלא תשתה יין, או שלא תתקשט במיני צבעונים"** – שלא תלבש בגדים יפים. **"והוא הדין לשאר המינין שדרך כל אנשי המקום"** – לא דווקא צבעונים, אלא כל מה שמקובל כרגיל שנשים מתלבשות בו יפה, והיא נודרת נגד זה. בכל הדברים האלה אנו אומרים שהבעל אינו רוצה לדור עם אשה שמענה את עצמה, אשה קדושה מדי.

ר' יצחק: הוא רוצה אשה לעולם הזה.

ר' יואל אשר: לרבי'ס, עם קוויטלעך הוא הולך לרבי'ס שנודרים נדרים קדושים כאלה. אשה הוא רוצה עם הרגליים על הקרקע. טוב.

"אבל אם נמצא עליה נדר אחר חוץ מאלו" – אומר הרמב"ם, מה שהיא מפסידה את כתובתה הוא דווקא בנדרים אלו, אבל בנדרים אחרים **"לא הפסידה כלום"** – לא הפסידה דבר, הוא לא התנה על זה או מה. **"לא הפסידה כלום"**, היא ממשיכה לקבל את כתובתה. אם הוא רוצה לתת לה גט...

ר' יצחק: צריך לתת לה את כתובתה. כלומר נדרים שאין בהם עינוי נפש. סתם נודרת שלא תברור בשבת בבוקר, נניח, דברים אקראיים. טוב. יכול לנדור נדר על דבר כזה וכדומה, ובכלל.

ר' יואל אשר: נכון, נכון. אז שוב, לכל הנשים הללו יצטרך לתת גט, כי אנו מניחים שהיא כן מקודשת מספק, צריכים לתת גט, אבל **"תצא בלא כתובה"** מהטעם שאמרנו.

הלכה ב': אשה שיש בה מומין

[[#4]] **ר' יואל אשר:** ובכן, אומר הרמב"ם: **"וכן הכונס אשה סתם"** – אם אדם כונס אשה סתם, שוב בלי "על מנת", לא שאמר על מנת שאין עליה נדרים, אלא נושא סתם אשה. **"ונמצא בה מום"** – מצאו בה מום **"ממומי נשים שכבר ביארנום"** – אחד ממומי הנשים שהרמב"ם מנה בפרק ז' או ח'. מהם מומי הנשים? אמר שם הרמב"ם שהם כל המומים הכתובים אצל הכהנים, ועוד דברים הקשורים למראה, לאופן שבו אשה נראית. נכנסו שם לפרטים, דברים שמכערים אותה.

"ולא ידע הבעל במום זה" – הבעל לא ידע על המום, **"ולא שמע בו ורצה"** – ואין הפירוש ששמע שיש בה מום זה ורצה, אלא אמר: לא רציתי. אבל למעשה לא עשה תנאי, ונשארת אותה הלכה שהיא מקודשת מספק. אבל לענין כתובה, אותו דבר: **"הרי זו תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת"**, כי יכול לטעון. הרי הוא זה שמוציאים ממנו ממון, יכול לטעון: לעולם לא הייתי מסכים לשידוך כזה. כלומר, אף שלענין גט החמירו עליו, אבל לענין שאצטרך לשלם יכול לטעון טענת ברי שלו, מה שזה לא יהיה, שלא רצה בשידוך הזה, ממילא אין כתובה, לא עיקר ולא תוספת.

חזקת "בודק בקרובותיו"

ר' יצחק: עכשיו צריך לדעת, מה פירוש **"ולא ידע"**? כן, זו ההלכה הבאה, נכון? כלומר, רק אם ידע על המום, הרי שוב אינו יכול לטעון...

ר' יואל אשר: אומר, **"ולא שמע בו ורצה"**. אם שמע או ידע, הסכים לכך על דעת זה.

ר' יצחק: אז עכשיו יוצאים כמה פרטים בזה.

ר' יואל אשר: אבל ידע...

ר' יצחק: אז איך מוכיחים שידע? פירוש ידע – שלחו לו קורות חיים שכתוב בהם זה, הרי ודאי שאין ספק. הרי מדובר כשלא יודעים, הכול בסתם.

ר' יואל אשר: נכנסים עכשיו לרשימה: מה הדין כשהבעל אומר שלא ידע, והיא טוענת, או טוענים בשבילה, שכן ידעת וקיבלת?

ר' יצחק: אבל בענין "כן ידע", מה שנלמד עכשיו הוא בעיקרו כמו חזקה שידע. יש אופנים שראה את האשה, היא מסתובבת והיא צולעת.

ר' יואל אשר: מה פירוש לא ראית שהיא צולעת? אינך יכול לומר זאת. ממילא, אומר הרמב"ם: **"כיצד"** – כיצד אנו יודעים, כיצד נוכל לחשוב אם הבעל ידע או שמע או לא? אומר הרמב"ם: **"היה מרחץ בעיר"** – אם בעיר שבה הם גרים יש מרחץ, **"והיו לו קרובים"** – יש לו קרובות שהולכות למרחץ הזה, **"אינו יכול לומר לא ידעתי מומין אלו"** – אינו יכול לומר לא ידעתי על המומין האלה, **"ואפילו מומין שבסתר"**. כלומר, מומין שבגלוי פשוט שראה וקיבל. אבל מומין שבסתר יכול לומר לא ידעתי. אבל על דברים אלה יש כלל: **"מפני שהוא בודק בקרובותיו"**. אנו אומרים כלל שבמקום שיש מרחץ, זה המקום שבו השכנות בודקות אנשים כדי לדעת אפילו דברים שבסתר. כלל מעניין, שאדם בודק בקרובותיו, **"וחזקה ששמע ורצה"**. כלומר...

ר' יצחק: אדם רגיל שנושא אשה רוצה הרי לדעת אם יש בה מומים. הוא צריך לדעת אם יש לה איפשהו מתחת ל... האף שלה הוא לא... – אף הוא יכול לראות – אבל הדברים שבסתר, הוא צריך לבדוק אם היא נראית רגילה. אז זה הרי ברור. כלומר, מבררים מידע...

ר' יואל אשר: הרי מדובר בלי "על מנת", כן?

ר' יצחק: פשוט, כן, הרי מדובר. אז הבעיה עכשיו היא רק איך שואלים? כי הרי אינו יכול לבקש שתתפשט. אבל הרי יש מרחץ, אז הוא מתקשר לדודה שלו שהולכת לאותו מרחץ ואומר: "תבדקי את הבחורה, תגידי לי אם היא נראית רגילה." וזה הסדר הרגיל שבו אנשים עושים שידוכים. ממילא אי אפשר לומר שלא שמע. אבל **"ואם אין שם"**...

ר' יואל אשר: **"מרחץ או שלא היו לו קרובים"**, אז יכול לטעון **"במומין שבסתר"**, שאילו הייתי יודע הייתי...

ר' יצחק: לא נושא אותה, ממילא איני נותן כתובה.

ר' יואל אשר: אבל איני מבין, האם אינו יכול גם לטעון נגד הכלל של בודק בקרובותיו? הרי הוא אומר לה: "אני נשבע בבורא, לא שאלתי את הקרובות."

ר' יצחק: לא.

ר' יואל אשר: כלל הוא שאנשים שואלים קרובות.

ר' יצחק: כן, כן. כלומר, מבררים מידע, עושים שידוכים. אדם אינו עושה שידוך באופן עיוור.

ר' יואל אשר: נו נו, כן, מעט מעניין. מעניין שחז"ל תלו בחזקה כזו.

[[#5]] **ר' יצחק:** אני חושב שזה רגיל. איני רואה מדוע זה חידוש.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: **"ונכפה בעיתים ידועים"**.

ר' יצחק: אני חושב שלמעשה אולי לא בודקים במרחץ. אם לאשה יש איזה... מום פירושו הרי איזה מום...

ר' יואל אשר: בעיה. טוב, אני מתכוון לומר שהמרחץ הוא דוגמה, אם יש לה כאן בעיות שהחברות היו יודעות...

ר' יצחק: בדיוק, זה היה עולה בבירורים. טוב מאוד. למשל היום, איני יודע אם זה נוגע היום, שהרי כתובה אינה נושא אקטואלי היום, אבל למשל, כאן מדובר במומים גופניים. אגב...

ר' יואל אשר: כבר עומדים לדבר על דברים פסיכולוגיים. כן.

ר' יצחק: הוא כבר יאמר. אבל אני אומר, למישהו יש מום גופני, תאר לעצמך ששדכן היה צריך לדעת. לפעמים לא, אז כאן זה תלוי ב... בקיצור, זה הכלל.

דין "נכפה"

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: **"ונכפה בעיתים ידועים"** – אשה שיש לה מחלה שבעיתים ידועים היא נכפית. בדרך כלל הכוונה לדבר גופני, כמו התקפים, אפילפסיה, חולי נופל. אבל אני רואה שהוא מביא זאת מפירוש המשניות.

ר' יצחק: נכפה פירושו...

ר' יואל אשר: שנכפה יכול גם להיות פסיכולוגי, שמפעם לפעם היא משתגעת, היא דו־קוטבית, יש לה תקופות שבהן היא משתגעת. איני יודע, לא כתוב כאן ממש, "ונכפה חולי הנפילה"...

ר' יצחק: זה נקרא אפילפסיה, לא?

מומין שבסתר, נכפה בעתים ידועים, ומומין שבגלוי

ר' יצחק: אם לאשה יש איזה... הכוונה הרי לאיזה מום.

ר' יואל אשר: זו איזו בעיה. טוב, הכוונה לומר שהמרחץ הוא דוגמה, אם כבר יש לה בעיות שהחברות היו יודעות,

ר' יצחק: המידע היה עולה. טוב מאוד, למשל היום, איני יודע אם זה נוגע לענין כתובה, אין זה נושא אקטואלי היום, אבל למשל כאן מדובר במומין גופניים,

ר' יואל אשר: בדרך כלל הוא כבר יאמר.

ר' יצחק: כן, הוא כבר יאמר. אבל אני אומר, למישהו יש מום גופני, מתארים לעצמם ששדכן היה צריך לדעת, לפעמים לא, אז זה תלוי ב... בקיצור, זה הכלל. איני יודע אם זה שייך.

ר' יואל אשר: והוא ממשיך: **ונכפה בעתים ידועים**, אשה שיש לה מחלה שבעתים ידועים היא נכפית. בדרך כלל הכוונה לדבר גופני, כמו התקפים, אפילפסיה, חולי נופל, אבל אני רואה שהוא מביא מ...

ר' יצחק: מ...

ר' יואל אשר: הוא מביא זאת מפירוש המשניות, שנכפה יכול גם להיות פסיכולוגי, שמפעם לפעם היא משתגעת, היא דו־קוטבית, יש לה תקופות שבהן היא משתגעת. טוב, איני יודע, לא כתוב כאן ממש.

ר' יצחק: נכפה חולי הנפילה, כן. אז כלומר, אם זה תמיד הרי זה גלוי, אבל בעתים ידועים פירושו שזה קורה כל כמה... עתים ידועים אין פירושו שיש לזה לוח זמנים, נכון? עתים ידועים פירושו שלא באופן קבוע.

ר' יואל אשר: כן, אז **הרי היא** גם **ממומי סתר**, כלומר מומי סתר שבהם יכול לטעון לא ידעתי שזה קורה לפעמים. דבר שקורה לעתים קרובות צריך לדעת, אבל דבר שקורה רק בעתים ידועים הוא ממומי סתר.

ר' יצחק: כלומר, זה מעניין, הגמרא אומרת שנכפה דווקא כשקבוע **לה זמן** נקרא מומין שבסתר. אם אין קבוע לה זמן,

ר' יואל אשר: כלומר שזה קורה באופן קבוע.

ר' יצחק: זה קורה באופן קבוע, נכון. טוב מאוד, אז היה צריך להיות מסוגל לראות, טוב מאוד, או שאנשים אחרים היו רואים, מה שזה לא יהיה, כן. הוא ידע.

ר' יואל אשר: טוב מאוד. אוי, זה עוד... הוא אומר כאן משהו כך שזה גם התקף טירוף, מה שזה לא יהיה, איני יודע למה הוא מתכוון.

ר' יצחק: אלה סתם האנשים שיש להם,

ר' יואל אשר: לא, טוב.

ר' יצחק: לא, כאן לא כתוב במפורש פסיכולוגי.

ר' יואל אשר: אבל דברים פשוטים ש,

ר' יצחק: זה גם נקרא מום שבסתר.

ר' יואל אשר: סתם, השאלה מתעוררת הרבה יותר, מתעוררת סתם הרבה יותר בבעיות פסיכולוגיות.

ר' יצחק: אבל ייתכן שנכון שזה מום שבסתר, כלומר אם זה דבר שמתנהל כל יום ולוקחים כדורים,

ר' יואל אשר: או שצריך לדעת, בקיצור. כל הדברים הללו הם במומין שבסתר. **אבל במומין שבגלוי**, יש לה מום באף, אינו יכול לומר שנזכר חודש אחרי החתונה, נודע לי שיש לה מום באף. הלו? **אינו יכול לטעון שהרי הכל רואין אותן ואומרין לו.** אפילו, מה

פירוש? אפילו הוא עדיין לא ראה אותה, כן? היא מגיעה לחתונה, כן? הוא שלח קידושין על ידי שליח, או שאיני יודע.

ר' יצחק: אבל האנשים בעיר ראו.

ר' יואל אשר: וחזקתו ששמע ונתפייס, שהוא כן שמע מה שקורה.

מצות "עד שיראנה" לגבי מומין שבגלוי

ר' יצחק: נראה כבר בהלכה הבאה, בכל ההלכות הללו נראה בבירור שהוא לא ראה. אם הוא עצמו ראה, יש תמונה מהאירוסין, רואים איך, פשוט שאין כאן שאלה. כאן מדובר תמיד שהוא לא קיים את ההלכה של **עד שיראנה**. אבל העיר יודעת, מישהו היה מספר לו, הרי לא ייתכן. אומר הרמב"ם חידוש מעניין. איני יודע אם זה פשוט, אבל זו ידיעה מעניינת. כן? **דבר ידוע הוא**,

ר' יואל אשר: זה מעניין, כי המצוה היא לקדש **שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו**, על מה הוא מדבר כאן? על זה. טוב, אבל למה זה נחוץ כאן, אם אנו אומרים שאדם ממילא שואל את האדם הקרוב? בסדר.

ר' יצחק: איני יודע. אכן בגלל זה אחר כך מתחילה שאלה, היה מום שבסתר, לך דבר איתה כרגיל, דבר, ראה אותה בעצמך, לא יהיו לך השאלות. כן, אי אפשר ללכת למרחץ.

ההלכה לפי מנהגי המקומות: ערי אדום לעומת מקומות אחרים

ר' יואל אשר: אבל כן, בסדר. **דבר ידוע הוא**, אומר הרמב"ם, **שאין דין זה**, ההלכה שאפילו במומין שבגלוי,

ר' יצחק: שיש חילוק בין מומין,

ר' יואל אשר: באף או בבטן, הוא רק במקומות שבהם היה חילוק בין האף לבטן, האף היה מגולה. **דבר ידוע הוא שאין דין זה אלא באותן המקומות שהיה מנהג הנשים שם להלך בשוק ופניהם גלויות.** במקומות הללו, במקומות האירופיים, בארץ אדום,

ר' יצחק: הרמב"ם כבר יאמר כאן. היכן שאנשים הולכים,

ר' יואל אשר: לא מכוסות ברעלות, או איך שזה נקרא, כן. כלומר, אבל הרמב"ם אומר **שהיה**, כוונתו שגם בזמן חז"ל, המשנה שמדברת כך, כנראה נראה שזה היה מנהגם. **והכל יודעין אותן ואומרין זו היא בתו של פלוני**, אנשים מכירים אשה, נשים אינן מכוסות בשקי אשפה, אלא רואים אותן, ואומרים **זו היא בתו של פלוני וזו היא אחותו של פלוני**. כמו כן **הכל** פירושו,

ר' יצחק: גם הגברים לכאורה.

ר' יואל אשר: כן.

ר' יצחק: הגברים מכירים אותן, הרי יספרו. כלומר אתה הולך בעיר, אני מתחתן עם רבקה, אהה! רבקה הצולעת. כל אדם רגיל היה יודע, כי זה רגיל. **כמו ערי אדום בזמן הזה.** ערי אדום פירושו, כן, הם דיברו, הכוונה לנצרות, נכון?

ר' יואל אשר: או אירופה. נכון. ארצות אירופה.

ר' יצחק: אבל מקומות שאין דרך הבנות,

ר' יואל אשר: שם לצאת לשוק כלל. אהה. מקומות שבהם הנשים אינן יוצאות לרחוב כלל.

ר' יצחק: ואם תצא הבת למרחץ בנשף תצא מתנכרה. כך נראה לי שצריך לפרש. היא הולכת בלילה,

ר' יואל אשר: אם היא כן הולכת לאיזה מקום, היא תסתתר. אם תלך למרחץ, תלך בלילה למרחץ כשאין שם איש. **ולא יראה אותה אדם חוץ מקרובותיה,** היא תקפיד ללכת רק עם קרובותיה אם תלך, אזי **הרי זה טוען אף במומין שבגלוי**, יכול לטעון על כל המומין. אהה. באמת, אין כוונתו כאן דווקא למרחץ, הוא באמצע לדבר על מרחץ. אומר שאם היא הולכת בכל אופן, תלך רק עם האנשים הקרובים לה ביותר. לכאורה. אין כאן נוגע מרחץ, אין מדברים כאן על מומין שבסתר. הכל הוא כמו מומין שבסתר.

ר' יצחק: בסדר.

ר' יואל אשר: הרי זה טוען אף במומין שבגלוי. מעניין. הוא יכול לטעון אפילו מומין שבגלוי, שהרי ראיתי אותה רק מתחת ל...

ר' יצחק: הוא לא ראה, הרי הוא מדבר על אנשים אחרים. הרחוב. נכון. כאן כוונת הרמב"ם לומר שהרחוב אינו יודע איך נראית רבקה בת יעקב. נכון. אינו יודע איך היא נראית, כי הולכים ברחוב בפנים מכוסות. לפעמים הולכים, אולי במרחץ לא הולכים בפנים מכוסות, הולכים רק בלילה. מה שלא יהיה, לא מסתובבים עם נשים, אז הוא יכול לטעון. זו כוונת הרמב"ם, שזה היה המנהג בזמנו לכאורה.

שיחה: שיטת הרמב"ם בהלכות צניעות (דרך הממוצע) לעומת המציאות כאן

ר' יואל אשר: זה מעניין, כי קודם לכן היו לרמב"ם דעות בעניין זה. הוא אמר שנשים יצאו רק מפעם לפעם, זו הייתה מעין פשרה. כאן הוא אומר **שלא לצאת לשוק כלל.** טוב מאוד. בערי אדום הולכים כל הזמן. לרמב"ם הייתה בזה עמדה ברורה, לא השאיר זאת למנהג. הוא אמר שלא יעשו כמו ערי ישמעאל לעולם לא, ולא כמו ערי אדום תמיד. ואותו דבר לגבי...

ר' יצחק: הוא כבר הזכיר שם ערי ישמעאל?

ר' יואל אשר: לגבי פניהם גלויות. הוא אמר שילכו ברדיד, כן? מקום, כן תלוי במנהג המקום. מקום תלוי באנשים.

ר' יצחק: הרדיד אינו על הפנים. הרדיד הוא סתם מעין מעיל עליון.

ר' יואל אשר: מעין... זה אבל צעיף. כן, אל תכסי ממש את הפנים, אבל תכסי יותר מכמה. לרמב"ם היה, כשזה בא מצניעות, אומר הרמב"ם מה דעתו שצריך ללכת. כאן הוא מדבר על המציאות.

ר' יצחק: אין כאן נושא הצניעות, ייתכן שהרמב"ם סבר שערי אדום הן פרוצות, שלא יגורו שם, שינהגו כך.

ר' יואל אשר: אבל הוא גם לא רצה שילכו, שאשה לעולם לא תלך כך. אי אפשר לכלוא אשה, הוא סובר שצריך ללכת בדרך הממוצע.

ר' יצחק: אין זו סתירה, כי כאן הוא מדבר שהולכים, כן, אבל שם הוא דיבר על דבר אחר. שם דיבר אם בכלל לתת לצאת מהבית, ייתכן שהיא יוצאת מכוסה, אין זו סתירה ממש. נכון ש, אתה צודק שכאן הוא אינו מדבר כלל על ההלכה, כאן הוא מדבר פשוט על המעשה, מה ההלכה לגבי כתובה.

ר' יואל אשר: נראה לי שכאן זה גם מעשי, לשוק הן לעולם אינן הולכות. אם צריך לקנות משהו, הבעל הולך לקנות. אבל הרי יש מקומות, שהבעל ילך למרחץ לא ינקה אותה, כן? נו, למרחץ הרי היא הולכת, תלך למרחץ מאוחר בלילה עם חברותיה בהסתר, **מתנכרה**, זה לשון הפסוק מתנכרה?

ר' יצחק: והיא מתנכרה? כך הוא מביא, כן. כן בסדר.

בדיקת המרחץ ו"דברים של טעם"

ר' יואל אשר: בקיצור, יכול לטעון אף במומין שבגלוי. אומר הרמב"ם, אבל **והוא שלא היה שם מרחץ**, זה בהמשך, אם מדובר במקרה שאין שם מרחץ והיא אינה הולכת למרחץ ציבורי שבו קרובותיו יראו. **או שלא היתה לו קרובה לבדוק בה**, לא הייתה לו קרובה שתוכל לבדוק.

ר' יצחק: הרמב"ם מדבר כאן אפילו בלי המרחץ, כי הנשים הולכות עם קרובותיהן, כמו שנאמר, **לא יראה אותה אדם חוץ מקרובותיה**, כלומר אם הוא מכיר אותה במקרה, בסדר, אם יש לו, חמותו היא גיסתו של זה, מה שלא יהיה, איני יודע.

ר' יואל אשר: אבל אם היה שם מרחץ בעיר זו שאין דרך הנשים לצאת בה ופניהם מגולות, אבל אם יש מרחץ, אפילו אם לעולם אין יוצאים בפנים גלויות, אבל **ויש לו קרובה**, יש לו קרובה, **אינו יכול לטעון, שהרי הכל רואין אותה ערומה במרחץ**, במרחץ הרי כן רואים אותה.

ר' יצחק: אפילו בנשים החרדיות ביותר, מה שלא יהיה, במקומות הצנועים ביותר.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם עוד יותר: **ואם דרכן להיחבא ולהתנכר אף במרחץ**, אם הן מן הקנאיות שאפילו במקוה הולכות עטופות במגבות, אי אפשר לראות כלום, **ושתהיה הבת**, או הרי מדובר על הנשים,

ר' יצחק: הא? כן, נכון.

ר' יואל אשר: מדובר על מרחץ נשים. נכון, או מקום שהמנהג בו הוא שרוחצים רק **בלילה**, כמו שאמר קודם בנשף. **או בבית קטן שבמרחץ לבדה**, הולכים למרחץ שבו עושים חדרונים קטנים,

ר' יצחק: כל אחד במקומות הקנאיים ביותר, כן? מקלחת כזו, תא כזה, איך שזה נקרא,

ר' יואל אשר: כזה? מה שלא יהיה.

ר' יצחק: כן, כן. לא, לזה הוא מתכוון. בית קטן פירושו פשוט מה שיש במקוה. יש מקוואות שיש בהם גג,

ר' יואל אשר: עדיין, נכנסים ויוצאים, אבל יש מקוואות שבהם לכל אחת יש כמו דרך כניסה לבור, ומוסתרים ממש.

ר' יצחק: בקיצור, יותר, כן.

ר' יואל אשר: עד שלא תיראה ולא תיודע, כך שלא רואים אותה ואין יודעים את מצביה, **הרי זה טוען**, יכול לטעון **אף במומין שבגלוי**, יכול לטעון גם במומין שבגלוי. כן, טוב. מעולם לא ראו אותה.

משמעות "אינן גזירת הכתוב אלא דברים של טעם הן"

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: **שדברים אלו**, העניינים הללו אינם איזו **גזירת הכתוב**, אלא **דברים של טעם הן**, הרי זו שאלה מעשית. מה פירוש אינם גזירת הכתוב? זה מעניין, כי הרמב"ם סובר שגם גזירת הכתוב צריכה להיות דברים של טעם.

ר' יצחק: כן. כאן כוונת הרמב"ם לומר, זה מעניין, הוא צריך להצדיק את עצמו, כי לא אמר "יראה לי", אפילו, כי הרמב"ם מתכוון לומר מה שאינו חידוש. "יראה לי" הוא כשזה דבר שמישהו אחר יכול להתווכח עליו. אומר הוא, ההלכה הרי אינה גזירת הכתוב, כתוב בתורה אם יש מרחץ בעיר, מרחץ מדובר באופן כזה שבמרחץ רואים, אם לא רואים ובעיירה שלך לא רואים,

ר' יואל אשר: אז מובן ש... הדבר המוזר הוא שאשה שיש לה מומין שבסתר הרי תהיה מן הנשים שאינן הולכות, כן? הרי היא תסתתר, פתאום היא תהפוך לנטורי קרתא, ללב טהור, כי היא רוצה להסתיר את מומיה.

ר' יצחק: בסדר, הא גופא, ידעו שהיא הנטורי קרתא המוזרה.

ר' יואל אשר: מה זאתי? זה מעניין, הייתי אומר, למשל בערי אדום, אשה שלעולם אינה יוצאת, הא גופא היא כמו אשה נדרנית, אשה שמענה את עצמה.

ר' יצחק: ייתכן, אין מדברים כאן על זה.

ר' יואל אשר: זה לא הנושא, כן. בסדר.

שיטת מקצת הגאונים לגבי "בודק בקרובותיו"

ר' יואל אשר: שוין, אומר הרמב"ם: **הורו מקצת הגאונים**, גאונים מסוימים אמרו, **שזה שאמרו חכמים מפני שהוא בודק בקרובותיו**, הפשט הוא שהחכמים אמרו שכלום אינו נחשב מומין שבסתר אם יש מרחץ, כי הוא שולח את קרובותיו, אזי **אינו קרובותיו בלבד**, אין הכוונה לומר שיש לו קרובות, ואם כן יוכל להתחמק, הוא אומר: אין לי קרובות, אין לי נשים שהן גיסותיי. אבל יש לו נשים **מיודעיו**, שכנה שהוא יכול לבקש ממנה. **ואפילו היה גר בעיר ואין לו קרוב כלל**, הוא גר בעיר, לא גר בעיר, הוא גר, הוא רק הגיע לעיר ועדיין אין לו אנשים לשלוח למרחץ לבדוק. אין לו קרובים שיכולים לדבר איתו.

שיטת הגאונים והשגת הרמב"ם בעניין "גר בעיר"

ר' יואל אשר: אזי **אינו קרובותיו בלבד**, אין הכוונה לומר שיש לו קרובות, ואם כך, יוכל להתחמק, הוא אומר: "אין לי קרוב, אין לי נשים שהן גיסותיי." אבל יש לו נשים שהן **מיודעיו**, שכנה שהוא יכול לבקש ממנה.

ואפילו היה גר בעיר ואין לו קרוב כלל, הוא גר בעיר, הוא רק הגיע לעיר, ועדיין אין לו אנשים לשלוח למרחץ לבדוק. אין לו קרובים שיכולים לשתף איתו פעולה ולהסתדר, כן. **אם יש שם מרחץ, אינו יכול לטעון**. מדוע? **שאפשר שיהיו לו ריעים**.

ר' יצחק: הרי הוא אינו צריך שיהיה לו חבר. "גר" אין פירושו שיש לו קרובים. משפחתו אינה גרה בעיר.

ר' יואל אשר: הוא היחיד, אבל חברים אפשר שיהיו. **ואומר לאחד מריעיו שתבדוק לו אשתו או אחותו על פלונית**. הרי אינו מדבר חס ושלום ישירות עם הנשים שם.

ר' יצחק: לא, הרי הוא צריך לראות את **הערומה במרחץ**, הרי אינו יכול ללכת למרחץ הנשים.

ר' יואל אשר: הרי הוא צריך לשלוח מישהו. לא, אבל הוא גם לא אומר בעצמו לאשה שתלך לבדוק. הוא אומר לאחד מחבריו: בקש מאשתך שתבדוק **על פלונית, ולפיכך חזקתו ששמע ונתפייס**. כך למדו הגאונים. הגאונים למדו שהדין, שאם יש מרחץ, אומרים לנו שהאדם שולח מישהו, הוא תמיד, אפילו כשיש לו תירוץ שאין לו קרובים וכדומה.

[[#2]] אבל אומר הרמב"ם: **ולא ייראה לי דין זה**. אינני סובר כך. מדוע? זה מעניין, הרמב"ם, כן. כי כשלאדם יש קרוב קרוב, הוא ירגיש... אדם צריך להיות נוח עם מישהו כדי לומר לו דבר משונה כזה: לך למרחץ ובדוק את האשה ההיא. הרי זה דבר משונה. כשיש אדם קרוב, נפתחים מספיק כדי לומר: תראה, יש לי שידוך, זה. אבל לאדם זר לא עושים זאת.

אומר הרמב"ם: אין דעתי נוחה מהלכת הגאונים, **שאין כל אדם מוציא מה שבליבו מדברים אלו לכל**. אדם אינו מרגיש בנוח לומר לאשה זרה או לאיזה חבר, לא קרוב קרוב: בקש מאשתך שתלך לבדוק במרחץ, **אלא לקרוביו. ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו ביותר**, אפילו לא ישמע לו, לא יסמוך, נכון? אם הוא מבקש מאדם זר, הלה יאמר לו: כן, הכל בסדר, הלה לא יתייחס אליו ברצינות וכן הלאה. **שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו ביותר**.

שיחה: מציאות הבדיקה במרחץ ושינויים תרבותיים

ר' יצחק: זה מעניין, הרמב"ם כן היה קצת... היו לא נוחים עם המעשה שבודקים במרחץ. אני רואה שגם הרמב"ם היה קצת לא נוח, הוא אמר: בקרובים הוא סומך.

ר' יואל אשר: אבל זה גם פשוט שזה קשור למציאות. אם מקובל שאין זה יפה להסתכל על אחר וכדומה, נופל כל העניין.

ר' יצחק: נכון. כנראה מחלוקת הרמב"ם עם מקצת הגאונים קשורה גם לשינוי תרבותי מסוים שיש בין סביבתו של הרמב"ם לסביבתם.

ר' יואל אשר: צריך גם לדעת על אילו מומין מדובר כאן. אין מדובר כאן שמצאו חצ'קון. מדובר כנראה על איזה דבר גדול שמבחינים בו בבירור.

ר' יצחק: מומין הפוסלים בנשים.

ר' יואל אשר: כוונתי לומר, כשאומרים שבודקים במרחץ, אין הכוונה שמעמידים את האשה על אבן הבוחן ובודקים אותה. הרי זה דבר שבולט מאוד,

ר' יצחק: היו מבחינים,

ר' יואל אשר: אומר הוא. הרמב"ם...

ר' יצחק: דרך אגב, אם מישהו צנוע מאוד ואינו מסתכל, זו בעייתו.

ר' יואל אשר: מדובר הרי... שימשיך להיות צנוע. כן.

ר' יצחק: הוא אינו יכול שיהיה לו... זה הראשון של הנה לא ידעתי.

הלכה ג': הלכות טוען ונטען במומין

מומין שבוודאי היו קודם האירוסין

[[#3]] אומר הרמב"ם: עכשיו צריך ללמוד, שעד כאן למדנו מה נקרא מומין. עכשיו לומדים הלכות טוען ונטען של מומין. כלומר, הוא אומר שיש מום,

ר' יואל אשר: והיא אומרת שאין, איך זה עובד? **כיצד היא טענת המומין?** איך עובדות הלכות טענת מומין? כך: **אם היו המומין...** בסתם, הרמב"ם אמר לנו שאם יש לה מומין,

ר' יצחק: אזי **תצא בלא כתובה**. זה מה שמדברים עליו כל הזמן, **התצא בלא כתובה**.

ר' יואל אשר: כיצד היא טענת המומין? אומר הרמב"ם כך: **אם היו המומין שנמצאו בה מומין**, אם המומין הם מומין כאלה **שודאי היו בה קודם שתתארס**, אין זה דבר שקורה ביום אחד, ודאי שהמומין כבר היו לפני שקיבלו קידושין. **כגון אצבע יתירה**, יש לה אצבע נוספת, **וכיוצא בה**. אהה. במקרה כזה: **על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה**. אז הרי ודאי שכאשר נתן לה קידושין כבר היה לה המום. נשארת עכשיו השאלה אם הבעל כן ידע או שהבעל לא ידע. אזי **על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה**. אז או שצריכה להיות חזקה, צריך להיות מצב כזה כמו מרחץ,

ר' יצחק: השיחה.

ר' יואל אשר: או שלבעל יש איזו ראיה

ר' יצחק: אז יש כאן חזקה כזו. לא הבעל צריך לפטור את עצמו, אלא להפך, הם, האב – מדברים על האב של נערה מסיבה כלשהי, למה הוא מדבר על האב של הנערה איני יודע – על כל פנים צד האשה, הם צריכים להביא ראיה שהוא אכן חייב.

ר' יואל אשר: "האב"?

ר' יצחק: הגמרא מדברת על מקרה כזה? מה? נראה, "האב"? איני יודע. הגמרא אומרת: **על האב להביא ראיה**,

ר' יואל אשר: על הבעל להביא ראיה. הגמרא שם מדברת על קטנה או נערה,

ר' יצחק: וזה דבר מצוי כזה.

ר' יואל אשר: **או חזקה שידע**, אבל **ואם לא הביא**, אם אינו יכול להביא ראיה שהוא כן ידע, הרי אנו אומרים שאת המום כבר היה לה לפני

ר' יצחק: הקידושין, ממילא כביכול החזקה היא שהוא פטור. רוצים להפקיע מן החזקה,

ר' יואל אשר: החזקה היא שגברים אינם רוצים לקדש במקרה כזה.

ר' יצחק: כן, זו לא השאלה, ודאי שאם זה היה קודם הרי זה מקח טעות, השאלה היא רק אם הוא "ידע". אז אבל את המום היה לה אז, הפשט הוא שהבעל מוחזק עכשיו שכבר אז היא הייתה בעלת מום. מה אתה טוען? אפילו על החזקות: הוא היה צריך לדעת, הוא ידע – הבא ראיה.

ר' יואל אשר: אבל אצבע יתירה, לא אכפת לי. אני אוהב אשה עם עשר אצבעות, אחת עשרה אצבעות, **כלך אצל יפות**, קיבלתי כאן עוד אצבע. איני יודע, יכול

ר' יצחק: להיות שהיד נעשית נכה,

ר' יואל אשר: לא, אולי היד נעשית נכה במשהו, אי אפשר להשתמש ביד כראוי. כוונתי שצריך לדעת בדיוק במה מדובר.

ר' יצחק: איני יודע.

ר' יואל אשר: לא, הרמב"ם מתכוון מן הסתם בעיקר לתפוס איזו דוגמה מובהקת שאי אפשר לומר שהיא צמחה עכשיו.

ר' יצחק: כן, נכון, נכון.

מומים שאפשר שנולדו אחר האירוסין

ר' יואל אשר: [#4] אבל **היו מומין שאפשר שנולדו אחר האירוסין**, הדין כך: **אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית בעלה**, אז **על הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה.** הבעל צריך להביא ראיה שכבר היה לה זה קודם, שלא היה זה נסתחפה שדהו, **והיה מקחו טעות**, ואז היא תוכל לצאת בלא כתובה.

אבל **ואם נמצאו בה והיא בבית אביה**, אז **על האב להביא ראיה.** אם נמצאו בה עוד בבית אביה, עוד לפני הנישואין, **על האב להביא ראיה שאחר האירוסין נולדו ונסתחפה שדהו.**

שיחה: סברת החילוק בין "בבית אביה" ל"בבית בעלה"

ר' יצחק: כלומר, איננו יודעים אם זה היה אחר האירוסין. יכול להיות שזה אחר האירוסין; אם זה אחר האירוסין הרי זה מאוחר מדי, זה נקרא **נסתחפה שדהו**, שדך קיבלה מום, הוצפה – "נסתחפה" פירושו הוצפה. אבל אם זה היה קודם, אז מי צריך להביא את הראיה? אם המום בא אחר כך, לכאורה בפשטות הוא מוחזק, החזקה היא כביכול כן.

ר' יואל אשר: החזקה היא שכשהיא נכנסת לבית בעלה אתה יודע הכל, וסבר וקיבל לקחת אותה.

ר' יצחק: לא, אבל החילוק בהלכה הוא מהי ההנחה הבסיסית לגבי המום. אם מצאו את המום בבית בעלה, ההנחה היא שזה היה עכשיו. הרי מצאו אותו עכשיו. מצאו אותו בבית אביה, הרי עדיין יכול להיות לפני האירוסין, אבל הרי זה בבית אביה, אז משהו מוחזק יותר ש... איני יודע בבירור למה, מבין? זה כביכול הגיוני, אבל לא כתוב כאן בבירור למה.

ר' יואל אשר: מעניין, הוא לא אומר זאת בזמנים, כאילו היו אומרים בשנה הראשונה, אומר אני שזו השנה הראשונה,

ר' יצחק: מדברים רק ב...

ר' יואל אשר: [#5] לא, אני אומר,

ר' יצחק: השאלה כאן בהלכה היא...

ר' יואל אשר: מתי זה קרה? לפני שנה? נניח שהאירוסין נמשכים שנה, כן? נו. אז אם אחר שנכנסה לבית בעלה, הרי הסיכויים הם שזה לא קרה עכשיו.

ר' יצחק: לא, זה נראה יותר כמו... זה לא עניין של סיכויים. זו שאלה מהי החזקה. כלומר, בבית בעלה היא כבר מוחזקת שמגיעה לה כתובה. בבית אביה עדיין לא מגיעה לה כתובה, אז המוחזק הוא שאין לה כתובה, ממילא שהוא יביא את הראיה, מבין? אולי זו הסברא.

הלכה ד': ראיות שכנגד והחזקה של "אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו"

כשראיית הבעל מזיקה לו עצמו

ר' יואל אשר: ממילא שהוא יביא ראיה. מה קורה בדבר כזה? **הביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה.** הבעל מביא ראיה שעוד לפני האירוסין כבר היה בה המום, **או שהודת לו בכך**, היא הודתה, והאב מביא להפך ראיה **שראה ושתק ונתפייס.** אבי האשה מביא ראיה שהוא ידע על כך, ובכל זאת קידש. או שהוא אומר **חזקה שידע בהן ונתפייס,**

ר' יצחק: הרי זה חייב בכתובתה. זה פשוט.

ר' יואל אשר: איך הוא מביא את החזקה? יש פשט בחזקה?

ר' יצחק: מה שדיברנו קודם, הוא מראה לבית דין שזו עיר שיש בה מרחץ, והנשים הולכות למרחץ וכדומה.

ר' יואל אשר: **אז הרי זה חייב בכתובתה.**

ר' יצחק: זה פשוט, איני יודע למה הוא אומר הלכה זו. זה רק המשך... זה בעצם המשך של זה: אם נמצאו בה והיא בבית אביה, או שמדברים קודם, אפילו נכנסה לבית בעלה, אבל הבעל הביא ראיה שזה כבר היה קודם, עדיין אם יש חזקה הוא חייב.

זה החידוש, נכון? אפילו אם הפגם כבר היה לפני האירוסין, הבעל בעצם רוצה להביא את הראיה, נכון? כי הוא רוצה לטעון שזה כבר היה קודם. אם זה היה אחר כך, תופס? יש כאן כמו צד שלילי. הראיה שהוא הביא מזיקה לו עכשיו, נכון? נכון. כי הוא הביא ראיה שזה היה לפני האירוסין, ממילא יכול עכשיו האב להביא ראיה שידעו על כך אז, **שראה ונתפייס.** כביכול אם זה לא היה אז הוא ודאי לא ידע, אבל גם אין לך שום טענות, נכון? כי **נסתחפה שדהו.**

בא על אשתו ושהה כמה ימים

עוד אופן שאי אפשר כל כך להביא טענות מומין, עוד דין כזה: **בא על אשתו**,

ר' יואל אשר: אדם כבר דר עם אשתו, **ושהה כמה ימים**, הוא כבר היה איתה כמה ימים יחד. אחר כך הוא טוען, **שמום זה לא נראה לי עד עתה**, פתאום הוא אומר: לא ראיתי. אי, הרי כבר בעלת, וכבר היית איתה? **אפילו היה בתוך הקמטים או בכף הרגל**, המום היה איפשהו נסתר בבית הסתרים שלה, **אין שומעין לו**, אין שומעים לו. למה? **חזקה**, יש לנו חזקה **שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יפה יפה**. כששותים מכוס, בודקים קודם את הכוס שהיא נקייה. תפוס את הנמשל. **וחזקתו שידע ורצה**.

שיחה: כיצד בודקים אם התשמיש הוא בחושך?

ר' יצחק: טוב מאוד. טוב מאוד. זה מעניין מאוד, כי כבר דיברנו על זה בפעם הקודמת, כי יש הלכות שצריך להיות חושך. בקיצור, יש חזקה בכל מקרה. עכשיו נלמד על סוג מסוים של מום, מה דינו.

ר' יואל אשר: נכון? כבר נאמר הדבר, מי מביא את זה, שהרי יש דבר שצריך להיות חושך?

ר' יצחק: מסתמא למדנו את זה בהלכות אישות, דעות,

ר' יואל אשר: כתוב אם בשאלה, לומד כאן, איני יודע אם חושך לגמרי, אולי אפשר לראות. בסדר.

ר' יצחק: איני יודע. אולי הוא יכול לבדוק.

ר' יואל אשר: אם מדובר כאן לאו דווקא בשעת הביאה, אתה רואה, **שהה כמה ימים** הוא המילה, לא **הבא**.

ר' יצחק: אולי שניהם. לא, כי אם לא **שהה כמה ימים** הוא יכול לומר: בשעת הבעילה ראיתי את זה, והוא בא למחרת בבוקר. כמו טענות בתולים, הוא בא מיד למחרת בבוקר, וטוען. אולי גם יכול להיות שכאן **בודקו** אין פירושו דווקא בהסתכלות, הוא נוגע בזה, איני יודע מה הוא רואה, אבל אז גיליתי. ה**בודקו יפה יפה** יכול להיות בשעת מעשה, לא שהוא קם קודם ובודק איזה דבר כזה.

בסדר. אומר הרמב"ם: עכשיו נלמד על סוג המום שאשה אין לה וסת, או שהיא רואה דם מחמת תשמיש, מה גם שם הדין.

ר' יואל אשר: גם מדין מום. נכון. למד מה כאן...

פירוש "בודקו יפה יפה"

ר' יצחק: הוא בא מיד למחרת בבוקר. אולי גם יכול להיות שה**בודקו** אין פירושו דווקא בהסתכלות, הוא נוגע בזה, איני יודע מה הוא רואה, אז גיליתי את זה. ה**בודקו יפה יפה** יכול להיות בשעת מעשה, לא שהוא קם קודם ובודקים איזה דבר כזה.

אשה שאין לה וסת קבועה

ר' יצחק: בסדר, אומר הרמב"ם: עכשיו נלמד על סוג המום שאשה אין לה וסת, או שהיא רואה דם מחמת תשמיש, מה ההלכה בזה?

ר' יואל אשר: גם מדין מום. אדם אומר שאילו ידעתי שלאשתי יש בעיות אלו בענייני נדה, בענייני טהרה, לא הייתי רוצה להתחתן איתה. אז **הנושא אשה ונמצאת שאין לה וסת קבועה לנדתה**, אין לה וסת קבועה. וכשנלמד אחר כך בהלכות איסורי ביאה נראה יותר. מה פירוש? שאשה שיש לה וסת קבועה...

שיחה: וסת הגוף לעומת וסת הימים בשיטת הרמב"ם

ר' יצחק: צריך...

ר' יואל אשר: הרמב"ם...

ר' יצחק: כאן הוא לא מדבר על וסת בבחינת זמן, הוא מדבר בעיקר על מה שנקרא וסת הגוף, שלפני שהיא מקבלת את הווסת יש לה כאב ראש או כאב בטן. לרוב הנשים יש את זה, ונדמה לי שעד היום הזה – כי הרבה פעמים לומדים את ההלכה כך כאן ואומרים אחר כך שהיום לרוב הנשים אין וסת קבוע – זה לא נכון, לרוב הנשים יש וסת הגוף אם אני מבין נכון, כלומר תחושות מסוימות.

ר' יואל אשר: ההלכה אינה מקבלת שזה מספיק כדי שיצטרכו לפרוש סמוך לווסתה.

ר' יצחק: לפי דעתי זה היה צריך כן להיות, הדבר היחיד שהוא באמת קבוע, צריך לדעת, קשה לתפוס מהו בדיוק הדבר.

ר' יואל אשר: לא, אבל הסיבה שלא היא שהתחושה יכולה להיות כמה ימים טובים קודם, טוב מאוד, זה לא דבר רפואי מדויק.

ר' יצחק: אה, כי התחושה אינה זמן הווסת עצמו. בסדר. **אלא לא תרגיש בעצמה**. סתם כך, הרמב"ם אומר: **עד שתראה דם נדה**, רואים שהוא מדבר על וסת הגוף, הוא לא מדבר על ה...

ר' יואל אשר: או הזמנים, שניהם. לא, שוב, בדרך כלל מותר לאדם להיות עם אשתו באופן כללי, חוץ מכשהיא נעשית נדה. אבל נשים שאין להן וסת קבועה צריך כל הזמן לחשוש שמא היא תיעשה נדה.

ר' יצחק: הרי יש בעיה.

ר' יואל אשר: לא תרגיש בעצמה עד שתראה דם נדה.

ר' יצחק: היא לא תרגיש שהיא נעשית נדה. זכרו גם ששיטת הרמב"ם בכלל בנדה הייתה שהכל הולך עם... איני יודע אם זה קשור לזה.

הלכת "שני עדים" ופירוש המילה "עד"

ר' יואל אשר: כשמדובר בזבה ונדה, אשה שאין לה סימנים קודם, אלא היא יכולה להיעשות פתאום נדה, הרי יש הלכה שהבעל אסור להיות איתה כי שמא היא תיעשה נדה כש...

ר' יצחק: הוא איתה.

ר' יואל אשר: אז **הרי זו לא תשמש**, אסור לו להיות איתה, **אלא בשני עדים שבודקת בהן עצמה**. עדים כאן אין פירושו עדים בבית דין...

ר' יצחק: אלא שתי בדיקות.

ר' יואל אשר: שתי הבדיקות נעשות כמו עד.

ר' יצחק: הוא צריך לומר עד, הוא צריך לומר שעד פירושו סמרטוט. לא שהסמרטוט נעשה כמו עדים? יש שאומרים כן שזה מלשון עדות, זו מחלוקת, אבל יש שאומרים – הוא אומר

שהרמב"ם אומר שעד הוא לשון הפסוק, **עדי**, כן? **עדיה, חודש עדיה**, עד הוא גם לשון של בגד. כן, נלמד שם בהלכות איסורי ביאה.

ר' יואל אשר: מותר לה לשמש, אלא שקודם היא צריכה לבדוק את עצמה, אסור לה לשמש לפני שעשתה קודם בדיקה. צריך שתי בדיקות: **אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש. חוץ** – מלבד זה שהבעל צריך גם את הבדיקות שלו שהוא מקנח – **חוץ מן העד של איש שמקנח בו עצמו כמו שיתבאר בהלכות איסורי ביאה.** בהלכות איסורי ביאה הרי נלמד שיש נשים שיש להן בעיה זו.

עכשיו חוזר הרמב"ם לנושא שלנו. הרי אנו עדיין באמצע הנושא של לומר שזה מקח טעות, שזו לא חתונה טובה, ממילא איני רוצה לתת כתובה. אומר הרמב"ם: **ואף על פי שמום גדול הוא זה**, הרי זו בעיה גדולה שהבעל לא יוכל לדור איתה אלא עם העדים, אבל **לא הפסידה כלום**, היא לא הפסידה כלום, כי הרי יש לזה פתרון: **שהרי בודקת עצמה תחלה ומשמשת.** כשהיא, נניח, רואה דם מחמת תשמיש או משהו שאין לו עצה, הרי זה ודאי מום גדול, אבל מום שיש לו פתרון, **שהרי בודקת עצמה תחלה ומשמשת.**

הבהרה בשיטת הרמב"ם בווסת הגוף ובווסת הימים

ר' יצחק: סלח לי, אני מבהיר, לא זכרתי. מה שאנו יודעים שיש וסת הגוף ויש וסת של ימים שהוא נפרד, זו שיטת רוב הראשונים. הרמב"ם אכן בהלכות איסורי ביאה סובר שהכל אותו דבר, שווסת הוא שבימים מסוימים יש לה את התחושות, ואז זה נאסר. ממילא, כשהרמב"ם אומר כאן **אלא לא תרגיש**, זה משום שלפי שיטתו זה אותו דבר, אין שני סוגי וסתות, אחד נקרא וסת הגוף ואחד וסת הימים, הרמב"ם סובר איכשהו שזה אותו דבר. אף שמהגמרא משמע שזה נפרד, צריך להבין זאת. על כל פנים נלמד זאת טוב יותר בהלכות איסורי ביאה, זו הסיבה שהרמב"ם כותב כך.

שיחה: למה זה נקרא "מום גדול" אם יש לו עצה?

ר' יואל אשר: אבל מעניין אותי, למה אומר הרמב"ם **ואף על פי שמום גדול הוא זה**? מהו המום הגדול? זה שהיא צריכה...

ר' יצחק: לעשות תמיד בדיקה? כל פעם ופעם, כן. זה מום גדול? אין הכי נמי, לבדיקה הזו הרי הפתרון של הרמב"ם הוא **לא הפסידה כלום**, נכון. זה מום גדול כי זו לא אשה רגילה. לאשה רגילה יש וסת. הרי היא בריאה משונה, כלומר, אשה רגילה, בריאה, מי שהמערכת שלה בריאה, יש לה וסת. כאן יש אשה שיכול לקרות לה שבאופן אקראי היא מקבלת וסת, הרי זה לא רגיל. אבל זה לא מפריע. למה זה לא מפריע? כי בסך הכל עושים עוד בדיקה אחת, כלומר הרי בודקים תמיד.

ר' יואל אשר: מעניין, כי שים לב, הוא לא אומר אותו דבר על מומים אחרים, שאם יש דרך להתמודד עם המום, נניח, שמים תחבושת וזה עוזר... אבל כבר למדנו שאז זה יוצא ממום.

ר' יצחק: אז זה כבר לא מום. כן, נכון. אם כן אולי, אולי מזה אפשר באמת ללמוד שאם זה מום שיש לו עצה פשוטה, באמת אין זה מום. כן.

אשה שרואה דם מחמת תשמיש

ר' יצחק: הרי, זה **האין לה וסת.** עכשיו יש עוד אחד, עוד סוג אשה שיש לה...

ר' יואל אשר: בעיה גדולה הרבה יותר, שהן אינן יכולות להיות עם בעליהן. **הרי שבדקה עצמה ונבעלה ובעת שקנחה עצמה היא והוא** – היא בדקה את עצמה, ואחרי הבדיקה מותר לעשות בעילה, ואחר כך הרי דיברנו שצריך לעשות שוב את הבדיקה אחרי הבעילה. אז אחרי שהם קינחו את עצמם אחר כך, **היא והוא, נמצא דם על עד שלה או על עד שלו** – על אחד מהם נמצא דם, זה אומר שהדם קרה בשעה שהוא היה איתה.

אם אירע זה פעם אחר פעם שלש פעמים סמוכות זו לזו – אם זה קרה שלוש פעמים בזו אחר זו, אזי זה נקרא בהלכה "רואה דם מחמת תשמיש", וההלכה בזה היא שיש לה חזקה שעצם התשמיש עם הבעל גורם לה להיות נדה. והרי זו בעיה, שכן בכל פעם שהוא בועל אותה הוא בועל נדה. **הרי זו אסורה לישב עם בעלה** – אסור לה להמשיך לגור עם בעלה. **ותצא בלא כתובה** – במקרה כזה ההלכה היא, שמכיוון שאין לזה שום פתרון, לא מהני שום בדיקות, דווקא הפסידה, הפסידה והפסידה. ולכן **ותצא בלא כתובה**, ואין לה **לא עיקר ולא תוספת ואין לה תנאי מתנאי כתובה שהרי אינה ראויה לתשמיש.**

ר' יצחק: כן, טוב. הרי זה פשוט שכתובה היא רק למי שראויה לתשמיש, ולא למי שאינה יכולה להינשא.

דין "ולא יחזיר לעולם" והחשש של "שמא תתרפא"

ר' יואל אשר: ויוציא, אומר הרמב"ם, **ויוציא**, הוא יכול לגרשה, **ולא יחזיר לעולם**, כאן יש הלכה נפרדת.

ר' יצחק: אסור לו לעולם לחזור אפילו...

ר' יואל אשר: ולא יחזיר לעולם, הוא אינו יכול, שלא יחזיר...

ר' יצחק: לשאת אותה. מדוע?

ר' יואל אשר: מדוע? מדוע שלא יחזור וישאנה? **שמא תתרפא**, אנו חוששים שמא תתרפא, **ונמצא שלא גמר לגרשה בשעת גירושין.**

הרמב"ם אומר כאן הלכה צדדית, שאשה כזו שקיבלה גט מחמת רואה דם מחמת תשמיש, מותרת להינשא לאנשים אחרים. רק אם אצל שלושה בעלים קרתה אותה מציאות, אז כבר אסור לה להינשא לאף אחד, אבל כאן מותרת היא להינשא. אומר הרמב"ם: מה הדין אם נתרפאה? יש הלכה שהבעל הראשון אינו יכול לחזור ולשאת אותה. מדוע? משום שחוששים שבכל פעם שיקרה דבר כזה הוא יאמר: לא באמת רציתי לגרשה. ויבוא לידי ממזרות, שכן היא תינשא שוב ותתרפא, והוא יאמר: אהה, אילו הייתי יודע שהיא יכולה להתרפא לא הייתי באמת רוצה לתת גט. ונמצא שהוא יבטל את הגט אחרי שכבר נישאה שוב, ויגרום לממזרות. לכן אמרו חז"ל שאשה כזו **לא יחזיר לעולם**, אינו יכול לשאת אותה שוב.

ר' יצחק: כן, טוב. **ומותרת להנשא לאחר**, זה מה שאומר הרמב"ם, **כמו שיתבאר בענין הנדה**, נלמד בהמשך. בקיצור, הרמב"ם יבאר את כל ההלכות בבירור בהמשך. כאן זה רק הטעם מדוע כתוב...

ר' יואל אשר: כל ההלכות כתובות כאן...

ר' יצחק: זה רק בעניין הכתובה, נכון? נכון. אומר הרמב"ם: **במה דברים אמורים**, מה שאמרנו עכשיו שאינה מקבלת כתובה?

שיחה: גדר "גט של טעות" ותקנת חז"ל

ר' יואל אשר: אינני רוצה להיכנס עכשיו לסוגיה, אבל מדוע זה יעשה את הילדים ממזרים? לומר אילו הייתי יודע שמא תתרפא? נתת גט – יש לך גט! אבל הוא טוען...

ר' יצחק: אולי הוא אפילו יהיה צודק.

ר' יואל אשר: לעשות את הגט גט של טעות?

ר' יצחק: כן, כמו גט של מקח טעות.

ר' יואל אשר: אולי יש דבר כזה. ממילא הפקיעו את האפשרות שיוכל לומר את ה...

ר' יצחק: הטענה, שהוא צריך לדעת, כן, כך. אגב, עכשיו כשאמרו כך, הוא כבר כן יכול להחזירה, שהרי זה יהיה גט אמיתי...

ר' יואל אשר: לא אומרים את זה. אבל אומר הרמב"ם **ומותרת להנשא לאחר**, מותרת היא להינשא לאחרים, ואין אומרים שחוששים שכל בעל יעשה אותה נדה בבעילה. על זה אומרת הגמרא: **לאו כל האצבעות שוות**. ראינו קודם שלפעמים יש אשה עם אצבע מיוחדת.

ר' יצחק: כן, **כמו שיתבאר בענין הנדה**, טוב מאוד.

החילוק בין מתחלת נשואיה לבין אחר שנשאת (נסתחפה שדהו)

ר' יצחק: עכשיו אפשר לראות ש**במה דברים אמורים**...

ר' יואל אשר: במה דברים אמורים בשהיתה כך מתחלת נשואיה – הדין של אשה הרואה דם מחמת תשמיש הוא רק כשמיד בחתונה זה כבר קרה, **ומבעילה ראשונה ראת דם**, כבר מהפעם הראשונה ראתה דם.

ר' יצחק: מעניין.

ר' יואל אשר: צריך לדעת, שהרי בפעם הראשונה זה דם בתולים. אולי מדובר באופן שבפעם הראשונה כבר יודעים שאין זה דם בתולים, כן. **אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאת** – אבל אם מאוחר יותר, אחרי החתונה, התחילה הבעיה של רואה דם מחמת תשמיש, אזי אינו יכול לטעון שהוא רוצה לגרשה מחמת הבעיה, אלא **נסתחפה שדהו**. כמו בכל פעם שאירע לה חולי אחרי החתונה – **נסתחפה שדהו**.

ר' יצחק: הכוונה היא, שצריך לומר שזו מחלה, בעיה. צריך לגרשה, אבל אין זו אשמתה.

ר' יואל אשר: לפיכך אם בעל פעם אחת ולא נמצא דם – אם בעל פעם אחת ולא היה דם, **ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש** – ואחר כך תמיד ראתה דם מחמת תשמיש, אבל מכיוון ש**בעל פעם אחת ולא נמצא דם**, הרי זה כבר נסתחפה שדהו. במקרה כזה **יוציא ויתן כתובה כולה**, הוא כן צריך לתת את הכתובה, שהרי לא היה כאן מקח טעות, אלא נסתחפה שדהו. אבל האיסור האחר נשאר בעינו: **ולא יחזיר עולמית**, אפילו אם תתרפא, אסור לו לשאת אותה שוב, **כמו שביארנו** – כמו שלמדנו, כדי שלא יוכל להוציא לעז על גיטין...

ר' יצחק: אולי להוציא לעז, או שזה חשש אמיתי, צריך לעיין בזה. הנקודה היא שפעם אחת מספיקה, מעניין. יש פעם אחת.

שיחה: חיוב רפואה ברואה דם מחמת תשמיש

ר' יואל אשר: אבל יש דבר: אם יש לזה רפואה, לכאורה הבעל יהיה מחויב לספק לה את הרפואה!

ר' יצחק: מדין לרפאותה. בסדר, הרי הוא צריך לעשות זאת בשביל...

ר' יואל אשר: או מדין עונה אולי, מדין עונה אולי.

ר' יצחק: זו בעיה אחרת. אין בעיה, ייתכן שהיא יכולה להתרפא.

ר' יואל אשר: בהלכות איסורי ביאה הרמב"ם אומר אפילו קצת איך מרפאים את זה, איך בודקים את זה. הוא נותן שם תוכנית שלמה.

ר' יצחק: לא להוציא לעז, אולי להוציא לעז או שזה חשש אמיתי, צריך לעיין שם. אבל הנקודה היא שפעם אחת מספיקה, זה מעניין. פעם אחת.

ר' יואל אשר: אבל דבר מעניין: אם יש לזה רפואה, לכאורה הבעל צריך להיות מחויב לספק לה את הרפואה מדין "לרפאותה".

ר' יצחק: בסדר, אז צריך לעשות את זה בשביל זה,

ר' יואל אשר: שלוש פעמים. או מדין עונה אולי, מדין עונה אולי.

ר' יצחק: זו בעיה אחרת, אין בעיה, ייתכן שהוא יכול להתרפא.

ר' יואל אשר: לא, בהלכות איסורי ביאה הרמב"ם אומר אפילו אם מרפאים את זה,

ר' יצחק: איך בודקים את זה, הרמב"ם יבאר...

ר' יואל אשר: נראה את זה, נראה שם, אין אלו הלכות...

ר' יצחק: כאן לומדים רק הלכות כתובה,

ר' יואל אשר: זה מה שלומדים היום.

הלכה י': מומים שנולדו באשה אחר הנישואין

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: **וכן** – אותו דבר – **כל אשה שנולדו**... אומר הרמב"ם, ההלכה של החילוק, "נסתחפה שדהו", היא הלכה כללית בכל פעם שאשה מקבלת מום אחרי החתונה – זו בעיה של הבעל, והוא אינו יכול לטעון. **וכן כל אשה שנולדו בה מומין אחר שנישאת, אפילו נעשית מוכת שחין –**

ר' יצחק: זה מום גדול. זה דבר גדול ונורא.

ר' יואל אשר: אם רצה, אם הוא רוצה להשאירה – יכול להשאירה, **ואם רצה להוציא** –

ר' יצחק: יתן כתובתה.

ר' יואל אשר: אינו צריך לעשות לה שוב קידושין וכדומה, הפשט הפוך, כך הוא מתכוון. כן. פשוט כך, שהרי בשעת החתונה היא הייתה בריאה. **ואם רצה להוציא,** אז הוא צריך לתת לה גט, אבל **יתן כתובתה,** הוא צריך לתת לה –

ר' יצחק: כתובה, משום שזה היה "נסתחפה שדהו".

ר' יואל אשר: טוב מאוד. עד עכשיו למדנו על מומי האשה לעניין מקח טעות, לעניין כתובה.

ר' יצחק: לעניין מקח טעות, אחר כך כאן... כן, עכשיו נלמד על...

הלכה י"א: מומים שנולדו באיש אחר הנישואין

ר' יואל אשר: האיש שנולדו בו מומין, מה הדין באיש **שנולדו בו מומין אחר שנשא,** שקיבל מום. **אפילו נקטעה ידו או רגלו,** קטעו לו יד או רגל, **או נסמית עינו,** עינו התעוורה, **ולא רצת אשתו לישב עמו,** האשה אינה רוצה לגור עמו, אינה רוצה להישאר לגור עם בעל חולה – **אין כופין אותו להוציא וליתן כתובה,** אין אומרים שכופים אותו, שהרי שוב, אין לה טענת מקח טעות, שכן זה קרה אחרי החתונה, "נסתחפה שדה שלה". **אלא אם רצת תשב,** אם היא רוצה – שתישאר לגור עמו. **ואם לא רצת,** אם היא רוצה דווקא, יכולה היא לבקש גט, **תצא בלא כתובה.**

שיחה: "כדין כל אשה מורדת" לעומת "מאוס עלי"

איך יכולה היא לבקש גט? הרי יש דין תמיד... **כדין כל אשה מורדת,** אשה שהיא... הרמב"ם אינו אומר, אה, **כדין כל אשה מורדת:** כמו שבכל אשה מורדת יש סדר מתי היא מקבלת גט, כלומר מעכבים אותה זמן מה וכו', אבל אם שום דבר לא יעזור והיא רוצה דווקא להתגרש, היא תוכל לקבל גט. הרמב"ם אינו אומר כדין אשה שאומרת "מאוס עלי". בסדר, כבר דיברנו בפעם הקודמת שהרמב"ם אינו מחלק כל כך בחדות בין מאוס עלי למורדת.

ר' יצחק: נכון, כלומר **לא רצת תצא בלא כתובה,** כמו שכל מאוס עלי היא בעצם סוג של מורדת, כך נראה לי, כך משמע לי מהלשונות. או שהחילוק הוא רק אם עושים את כל התהליך, נותנים את הזמן, אבל כאן אולי זה גם לא נוגע, שהרי כבר יש...

ר' יואל אשר: למה לא? זה נוגע באותה מידה. **כדין כל אשה מורדת.** והרמב"ם אינו מתכוון **כדין כל אשה מורדת** לגבי התהליך של נתינת הגט. ייתכן שכאן... לא, כתוב מורדת, כל התהליך הוא רק...

ר' יצחק: אני חושב שמורדת כאן כוונתו מאוס עלי...

ר' יואל אשר: לגבי הכתובה. לא, הוא אומר, **תצא בלא כתובה כדין כל אשה מורדת.** ייתכן שהולכים,

ר' יצחק: הולכים לומר לו שלא יכריזו בבתי המדרשות וכדומה. לא, אין צורך. ההכרזה היא טובה לה, נכון? מאוס עלי מקבלת גט מיד. ההכרזה היא רק משום שהיא עושה זאת רק מפני שהיא מסוכסכת עמו, כדי שיעשו שלום. אבל כאן זה הרי לא נוגע, הרי היא אומרת שאינה רוצה. אינני חושב שצריך לעשות זאת. אינני יודע, אבל כך הייתי חושב. זה כשהוא סתם מקבל מום. **אבל,** כן? כן. **אבל,** כן, נכון?

מומים של ריח רע (ריח הפה, ריח החוטם, צואת כלבים, בורסקי)

ר' יואל אשר: כן. **אבל אם נולד לו,** זה כשקרה מום כמו נקטעה ידו או רגלו. **אבל אם נולד לו ריח הפה או ריח החוטם,** יוצא ריח מפיו או מחוטמו, מעניין. שמעתי כבר על אנשים שיש להם ריח מהפה, אבל חוטם מריח...

ר' יצחק: זה חצי, שמים קצת מנטה.

ר' יואל אשר: כאן הוא אומר שזה ריח החוטם, לא שמעתי על דבר כזה, אדם שמריח מהאף שלו, מעניין מאוד.

ר' יצחק: עדיף לא לשמוע.

ר' יואל אשר: בדרך כלל האף מריח, זה לא נעים. מריח. בסדר. **או שחזר ללקט צואת כלבים.** לבעל יש הרגל... לא הרגל, זה היה עסקו, **חזר,** הפשט הוא חזר. שהוא מלקט צואת כלבים, הוא מביא מפירוש המשניות שהוא בורסקי. זו הסיבה שבורסקי מריח כל כך חזק, כמו שלמדנו בפרק ז', שכן נראה שבעיבוד העור משתמשים בצואת כלבים.

או לחצוב נחשת מעיקרו, או ללכת להרים, היכן שחוצבים נחושת, שנראה שיש שם במכרות ריח חזק, אולי הכוונה במכרה, עובד במכרה, גם כן ריח חזק. **או לעבד עורות,** כל הדברים הללו, **כופין אותו להוציא וליתן כתובה,** אין זה כמו אונס שקרה לו.

ר' יצחק: אפילו כשזה כן **נולד לו ריח הפה.** הנקודה היא שזה דבר שאינו "מאוס עלי", זה דבר שאנו מבינים אותה. אי אפשר לצפות מאשה שתגור עם בעל שמסריח. בעל שאין לו יד, מסכן אין לו יד, מה אעשה. אבל להסריח – זו לא דרך.

ר' יואל אשר: אין זה מהלך.

ר' יצחק: כך נראה כאן. הרי הוא אינו יכול להיות... מלבד זאת צריך לומר... מה שכתוב במשנה, צריך לדעת... אבל זה, לא מכריחים אותה. כן, מכריחים אותו. **ואם רצת,** הוא מביא משהו מאוד –

ר' יואל אשר: מוזר שדווקא על ההלכה הזו יש ספר "גבורת אנשים". כן.

ר' יצחק: כן, משום שהוא עוסק בנושא של...

ר' יואל אשר: נכון, אני אומר, "גבורת אנשים" על הנושא של איש שאין לו גבורת אנשים וכדומה.

ר' יצחק: מי חיבר את הספר?

ר' יואל אשר: על הש"ך, הוא מביא ספר של הש"ך.

ר' יצחק: ואם רצת תשב עם בעלה,

ר' יואל אשר: אם היא כן רוצה להישאר עם בעלה, "לשבת עם בעלה". אינני יודע, הלשון כאן קצת עקום: **ואם רצת תשב עם בעלה.** אם היא רוצה להישאר עם בעלה, אז תשב, שתישאר.

ר' יצחק: אה, יש גירסאות אחרות, באמת כתוב, אינני יודע מדוע כתוב כאן כך. הנקודה היא, כן, זה לטובתה, היא רוצה דווקא – שתניח, אין זה מפריע. בסדר.

הלכה י"ב: בעל שנעשה מוכה שחין

ר' יואל אשר: טוב, **נעשה האיש מוכה שחין,** מה הדין אם הבעל נעשה מוכה שחין, גם כן **כופין אותו להוציא ויתן כתובה,** כמו נולד לו ריח הפה.

ר' יצחק: אפילו,

ר' יואל אשר: אבל כאן זה שונה מבעיות אחרות. כמו ריח רע – זה תלוי בה, אם היא אומרת שהיא רוצה בכל זאת להישאר, טוב לה. אבל מוכה שחין, **ואף על פי שהיא רוצה לישב עמו אין שומעין לה,** אין מניחים לה להישאר עם בעל מוכה שחין, **אלא מפריישין אותן בעל כרחן,** מפרידים ביניהם בעל כרחם ש–

ר' יצחק: שהוא כן ייתן לה...

ר' יואל אשר: לה? לו זה מפריע.

ר' יצחק: למוכה שחין להישאר נשוי – מזיק.

ר' יואל אשר: אה, מזיק לו.

ר' יצחק: מפני שהיא ממיקתו, היא גורמת שהשחין שלו יחמיר במה שהוא...

ר' יואל אשר: מה שאדם נוגע תמיד,

ר' יצחק: כנראה גורם שזה יתחכך, מה שלא יהיה, זה מזיק לשחין.

ר' יואל אשר: המק בשרו, כן, ימק... כן,

ר' יצחק: מהו לשון הפסוק? יש פסוק בתורה על... במגפות הגויים של גוג ומגוג.

ר' יואל אשר: ואם אמרה: אשב עמו בעדים כדי שלא יבוא עליה, אם היא אומרת, לא אגרום לו להימק, אהיה בעדים... לשבת תמיד, כאן אין מדובר בעדי בדיקה, אלא עדים – אנשים. **כדי שלא יבוא עליה, שומעין לה,** שהרי זה רק איסור מעשי,

ר' יצחק: על מנת שהיא ממיקתו. בסדר,

ר' יואל אשר: מעמידה עדים, יאמרו, אם היא אומרת, לא אתבע ממנו תשמיש.

ר' יצחק: אבל אולי היא מתלבשת אצלה עם עדים, אינני יודע. בסדר, עכשיו אפשר לומר את אותו הדבר, לא,

ר' יואל אשר: אם כן, הרמב"ם אינו אומר כאן שהדין הוא שצריך באמת להעמיד עדים, היא אומרת אני מוכנה אפילו שיעמידו עדים,

ר' יצחק: לא סתם שהיא אומרת ואינה מתכוונת לכך.

ר' יואל אשר: שומעין לה. בסדר.

הלכה י"ג: יבום אצל אח בעל אותו מום

ר' יואל אשר: מה הדין בדבר כזה: **מי שהיה בעלה בעל ריח הפה,** איזה מין בעל הוא? הוא "בעל ריח הפה".

ר' יצחק: בסדר, או **או ריח החוטם,**

ר' יואל אשר: זה באמת מעניין מאוד, אתה יכול לבדוק מה פירוש ריח החוטם?

ר' יצחק: כן כן, אני חושב שהכוונה למחלה שבאה מפטרייה, כן, בדרך כלל זה בא מ... גדלה איזו פטרייה, דבר כזה באף,

ר' יואל אשר: כן. בסדר. **או מלקט צואת כלבים וכיוצא בהן, ומת,** והוא נפטר.

ר' יצחק: אגב, אולי מישהו יכול לעשות ספר ליקוטים ולקרוא לו... בסדר. לכל אחד. כן, הוא נפטר, **ונפלה לפני אחיו,** כן, הוא מלקט, ייחוס המלקט. טוב, בקיצור **ונפלה לפני אחיו,** והיא נפלה לפני אחיו, לפני היבם, והאח הרי הוא אח מאותם מלקטים, הרי הוא ממשפחת מלקטים, יש להם הרי אותה עבודה, ולכן טוען האח: מה פירוש, הרי כבר הסכמת.

ר' יואל אשר: ויש בו אותו מום שהיה בבעלה,

ר' יצחק: יש לו אותה בעיה,

ר' יואל אשר: האח רוצה לייבם, והיא אינה רוצה את השידוך הזה, היא רוצה חליצה. **יכולה היא לומר: לאחיך הייתי יכולה לקבל,** את אחיך קיבלתי, **ולך איני יכולה לקבל. ויחלוץ,** ויכפו אותו שלא לייבם אלא לתת חליצה.

ר' יצחק: כבר למדנו קצת שייכות, למדנו לגבי הבטחה, מבטיח, האב הבטיח כסף, הוא יכול לומר עליו, אבל אותו הדבר,

חידוש: גדר המחילה על מום אצל הבעל הראשון לעומת היבם

ר' יואל אשר: מעניין לראות שכך הוא, שברגע שהיא אומרת "אשב עמו בעדים", האשה כן רוצה להישאר,

ר' יצחק: או לאו דווקא בעדים,

ר' יואל אשר: מדובר כאן סתם על ריח הפה. בדיוק כמו "ואם רצת תשב עם בעלה", זו לא הייתה סתם אפשרות, אלא ברגע שהסכימה אינה יכולה לחזור בה, אינה יכולה כל יום לומר משהו אחר. אה, ייתכן. זה לאחר שהתיישבה בדעתה, צריך ללכת לפי ההלכה הרגילה של מורדת. לא בטוח. כן, כך נראה. ממילא לגבי האח, אין לו טענה, אין זה אוטומטי שהאח החדש מקבל על עצמו את ההסכמה הקודמת.

ר' יצחק: נכון, זה פשוט, בסדר. ההסכמה הקודמת. כי היא יכולה לומר "אותו רציתי לקבל".

ר' יואל אשר: לאותו בעל, ההסכמה נשארת לעולם. הסכמת, ועכשיו כשאת משנה את דעתך, נעשית מורדת.

ר' יצחק: אבל הנקודה פשוטה.

ר' יואל אשר: אבל לא לגבי האח, כי על האח היא מעולם לא הסכימה. אבל הסברא פשוטה,

ר' יצחק: אהבתי אותו, כשאחד אוהב אותו, הרי **על כל פשעים תכסה אהבה.** אבל האח, א. טוב. הרי הוא בעל מום.

סיום הלכות אישות

ר' יצחק: עד כאן הלכות אישות. בריך רחמנא דסייען, ברוך הבורא שעזר לנו לסיים הלכות אישות. נפלא. עכשיו, אחרי שהתחתנו, הולכים ללמוד הלכות גירושין, מה קורה בשלב הבא. לא, הרמב"ם עושה הכל בסדר, כן? במשנה זה הולך הפוך, אבל הרמב"ם עושה סדר. הרי צריך קודם להתחתן כדי שיהיה אפשר לתת גט, כן?

ר' יואל אשר: בדרך כלל. כן.

Generated by Shiur Upload Automation